

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 998.

CHICAGO, ILL., 28. OKTOBRA (OCTOBER 28), 1926.

LETO—VOL. XXI.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

EUGENE VICTOR DEBS.

PETDESET let v borbi za pravico, resnico in človeštvo, vedno na fronti, to je bil Eugene V. Debs. Bil je lojalen tej borbi od dneva spoznanja do konca. Dne 20. oktobra je v Lindlahrjevemu sanatoriju v bližini Chicaga, kjer se je zdravil, umrl.

Dne 23. oktobra je bil v njegovem rojstnem mestu Terre Haute, Indiana, pogreb, nato so truplo odpeljali v Indianapolis in ga upepelili. E. V. Debsa ni več med živimi. A vendar ni umrl.

Tisto, kar je sejal pol stoletja, raste.

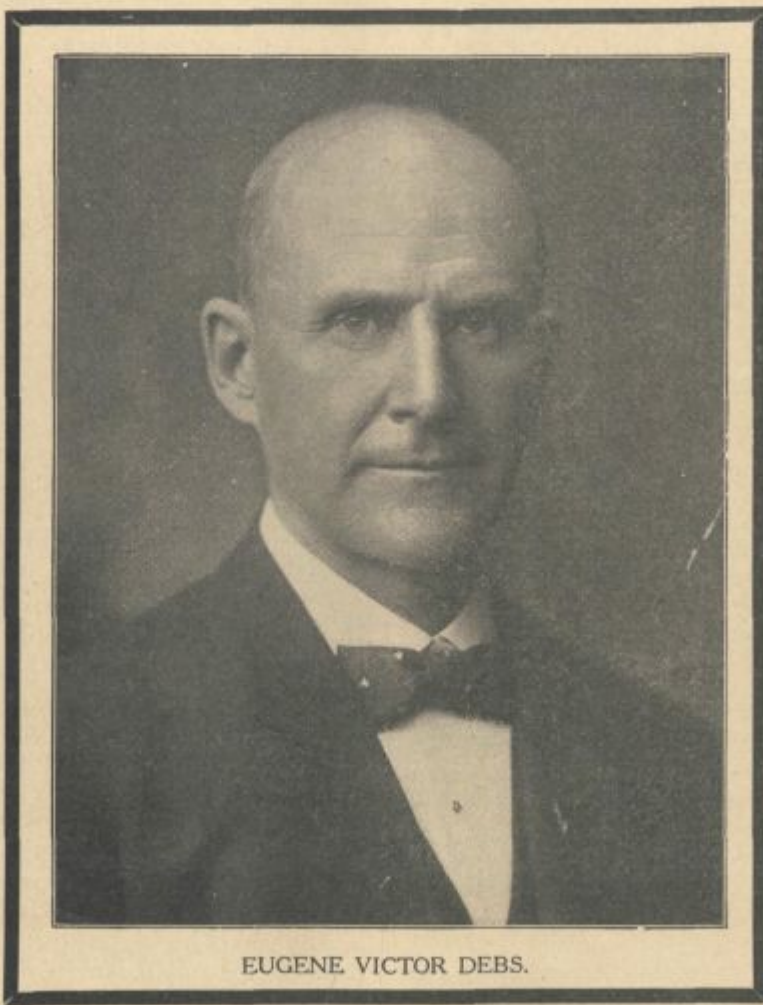
Tisto za kar se je pol stoletja boril, živi.

Duh njegov je nesmrten.

Eugen V. Debs je bil borec in človek. Boril se je kot človek za brata človeka. Bil je kristjan, toda ne tak kakršni so današnji oficialni kristjani. Oficialno cerkev je obsodil in jo razgaljal. V verske obrede ni veroval. Pogreb je imel civilen, toda med množico 25,000 ljudi je bilo mnogo duhovnikov, ki so ljubili svojega — učenika. Debs je pridigal bratstvo. Njegov evangelij je bil socializem. V socializmu je videl odrešitev človeštva, družbo ljudstev in narodov, ki bodo živele v medsebojnem sodelovanju.

Eugene V. Debs je bil predsednik ameriške socialistične stranke. Živel in delal je zanjo.

Želel jo je videti veliko in močno, predno se bi poslovil, in nikdar ni obupal, nikoli se ga ni lotevalo razočaranje — tako veliko je bilo njegovo socialistično prepričanje, tako mogočna njegova vera v končni triumf.



EUGENE VICTOR DEBS.

Ameriško delavsko gibanje je z njim izgubilo voditelja ki je spajal, človeka agitatorja ki je vplival na ljudi s svojo magnetično, prepričevalno besedo, ki jih je vabila v družbo človeka.

Umrl je človek, duh velikan, in zato ni umrl. Kar je zastopal, živi. In spomin nanj bo živel v mednarodnem socialističnem gibanju, v ameriški socialistični stranki, v zgodovini človekovega razvoja.

Velik je, ki se je poslovil od nas smehljaje, z verzom iz Henleyjevega "Invictusa", ki ga je napisal s trudno roko na kos papirja, ko se je malo pred smrtjo zbudil iz nezavednosti:

"Jaz sem gospodar svoje usode, jaz sem krmar svoje duše."

Vedel je, da se mu bliža konec, in s tem verzom je pojasnil, kaj čuti ob uri slovesa od svojih sodrugov.

Eugene V. Debs je član galerije nesmrtnikov!

Tisti, ki so ga preganjali, ga metali v ječe in

ga obsojali na zaporne kazni, mu razbijali shode, bodo pozabljeni. E. V. Debs jim je odpustil, ker je vedel, da ne vedo kaj delajo, ali pa so delali, ker so bili nahujskani, ali pa, ker je hlapcu težko, ako ni hlapec.

Debs je živel za človeka, in njegovo življenje ni bilo zamanj. V teku desetletij bo postal večji in večji, ker bo ljudstvo polagoma toda gotovo spoznalo veličino ideje, kateri je posvetil svoje življenje. Debs velikan živi in bo živel v ideji, ki jo je zastopal, in ki mu je bila inspiracija v življenju.



Debsova žena in njegov brat.

Katherine Debs je bila zakonska družica pokojnemu Debsu od 9. junija 1885, do njegove smrti. Njeno deklinško ime je bila Katherine Metzel. Rojena je bila v Terre Haute.

Žena socialističnega agitatorja mora veliko potpeti, kajti medtem ko se povprečen mož briga največ za svoj dom, se socialistični agitator briga največ za agitacijo v prid ideje za katero deluje.

Sodrug Debs je veliko potoval. Marsikakšno leto je bil več na potu kakor doma. Ječe in sodni procesi so tudi vzeli precej njegovega časa. Vso Debsovo življenjsko dobo je njegova soproga Katarina skrbela, da je Eugene našel dom prijeten kadar koli se je povrnil utrujen z agitacije ali iz ječe.

Bila je pri njegovi bolniški postelji in ga je spremljala zadnjič domov mrtvega.

Drugi zvesti tovariš pokojnika je bil njegov brat Theodor. Theodor je bil Evgenov tajnik, to je, skrbel je za vse posle svojega brata, ki jih sam radi zaposelnosti z agitacijo in delovanjem na polju socialističnega časnikarstva ni mogel opravljati. Theodor je odpiral in odgovarjal na pisma, pazil na liste, aranžiral shode in rotill sodruga, da naj ne mučijo preveč njegovega brata, ki je star in počitka potreben.

Ob času smrti je manjkalo E. V. Debsu samo nekaj dni do 71 let starosti. Bolehal je dolgo let na srčni hibi, ki se mu je poslabšala v zaporu v Atlanti.

Brat in žena pokojnikova sta zahtevala, da mora biti pogreb priprost, in sta se uprla želji nekaterih čikaških unij, ki so hotele da bi Debsovo truplo ležalo v kaki veliki dvorani v Chicagu, kjer naj bi bil tudi pogreb. "Eugene je želel, sta dejala, da se ga pokoplje brez ceremonij in brez spremljanja ljudskih množic." Želja se mu ni popolnoma uresničila, kajti množice so ga spremile na njegovi zadnji poti, ceremonij pa ni bilo, razun govori, ki pa v tem slučaju niso predstavljali ceremonij.

~~~~~

*"Jaz nisem Mojzes, ki bi mogel delavstvo peljati iz puščave. Ako bi bil in bi ga odpeljal, bi se dobil kdo drugi, ki bi ga privedel nazaj v puščavo. Jaz ne morem storiti ničesar za vas. Vi lahko, ako hočete, storite zase vse. Vaša usoda, vaša bodočnost je v vaših rokah. — Eugene V. Debs.*

~~~~~

E. V. Debs med jugoslovanskim delavstvom.

Shod, ki ga je priredila JSZ. s sodelovanjem kluba št. 45 JSZ. v Waukeganu za časa VIII. redne konvencije SNPJ. septembra 1925 je bil edini popolnoma jugoslovanski shod, na katerem je nastopil sodrug Eugene V. Debs. Udeležilo se ga je nad tisoč ljudi, med njimi skoro vsa delegacija SNPJ. Dvorana Slovenskega narodnega doma je bila polna do zadnjega kotička. To je bil najlepši shod v zgodovini waukeganske naselbine. Debsov govor ob tej priliki je bil mojsterski, in waukeganski listi so o njemu mnogo pisali. Množica na tem shodu je Debsu zelo ugajala, ravno tako aranžiranje shoda. Sporočil je strankinemu uradu, da so jugoslovanski sodrugi imeli lep shod, ki je bil važnega pomena posebno zato, ker so se ga udeležili delegatje velike delavske podporne organizacije iz raznih krajev Amerike.

Par let pred tem shodom, l. 1922, sta češki socialistični klub in klub št. 1 sklicala v dvorani Sokol Chicago na So. Kedzie Ave. velik kampanjski shod, ki se ga je udeležilo 1.200 oseb. Debs je na tem shodu živo ožigosal usiljivost komunistov, ki s svojo taktiko in bojem proti stranki ovirajo volilno kampanjo (shod se je vršil v času kampanje za županske volitve, ko je bil naš županski kandidat s. W. Cunnea).

V Clintonu, Ind., je klub št. 41 JSZ. priredil skupno z italijanskimi in drugimi sodrugi banke in shod, na katerem je nastopil s. Debs. Iniciativo za ta shod v Clintonu so podvzeli italijanski sodrugi. Razun na teh je Debs nastopil na shodih v južnem Illinoisu, ki so jih pomagali aranžirati naši klubi in sodrugi.

L. 1925 je s. Debs napisal članek za jubilejno številko "Proletarca" (bil je priobčen v prvomajski in jubilejni številki z dne 30. aprila 1925 pod naslovom "Dva desetletja borbe"), v katerem se o aktivnostih JSZ., njenega članstva in njenega glasila zelo simpatično izraža. S sodrugom Debsom so jugoslovanski delavci izgubili nele sodruga, ampak sodruga ki se je potrudil razumeti naše ljudi in njihove težkoče. Bil je naš prijatelj, kakor vsakega drugega naroda. — JSZ. mu je položila na njegovo rakev lep venec, sožalni brzojavki pa sta poslali JSZ. in SNPJ. Deputacije naših sodrugov v Clintonu in Universalu so se udeležile pogreba v Terre Haute, da s tem skažejo zadnji pozdrav svojemu ljubljenu sodrugu.



Jaz sem socialist. Jaz nisem komunist. Sem socialist od ustanovitve naše stranke, in nobene ga vzroka ni, čemu naj bi bil sedaj kaj drugega kot socialist. — Eugene V. Debs l. 1920 v ječi v Atlanti.

Komunisti in E. V. Debs.

V času borbe za osvoboditvev Debsa iz ječe v povojnih letih so komunisti ne samo odrekli akciji podporo, ampak jo sabotirali. Debs jim je na svojih shodih velikokrat dejal, da je bila prva njegova skrb, ko je prišel iz ječe, pomagati v boju za osvoboditev vseh političnih jetnikov, neglede na njihovo prepričanje.

"In prvi, ki so me vprašali za pomoč v boju za osvoboditev gotovih jetnikov, so bili komunisti, kateri so leto poprej izrekli celo želje, da je bolje, ako ostanem v ječi. Ne bi se hotel za nobeno stvar na svetu ravnati po njih, kajti meni so bratje vsi, in smatram za svojo dolžnost, da branim vsakega preganjanega delavca, neglede na njegovo politično mišljenje," je dejal Debs.

Najhujšo obsodbo nad pogubno taktiko komunistov je izrekel v poletju l. 1925 na članski konvenciji soc. stranke v Chicagu. Ni jih obsodil radi njihove stranke, ampak radi njihove taktike, ki je razjedala že tako šibke vrste zavrednega delavstva.

Debs, ki je bil človek miline in dobrine, je bil veliko izrabljan. Razne takozvane delavske organizacije so ga prosile za sodelovanje. Največkrat so ga obvestile, da je izvoljen v "odbor" ter ga prosijo, da mandat sprejme in s tem odobri koristno akcijo. Debs jim ni odrekel pomoči, in njegovo ime so zaeno z imeni drugih prominentnih ljudi v delavskem gibanju natisnili na pisalni papir, ali na cirkularje, in tako so si razne popolnoma nepoznane "delavske" organizacije pridobile simpatije in sodelovanje med delavstvom in kar je glavno, prišle so do gmotnih sredstev. V tem načinu reklame so se posebno odlikovale komunistične organizacije, ki v takih kampanjah navadno vedno nastopajo pod "nestrankarsko", nekomunistično firmo. Dogajalo se je prva tri štiri leta po vojni, da so imeli komunisti na velikanskih plakatih Debsovo sliko in pod njo apel, ki je napravil vtis, da apelira Debs sam. Komunistični govorniki so ga imenovali na odrih in kolektali sedaj v ta sedaj v kak drug namen. Ko so izvršili to, so imeli čez dan ali dva "političen" shod svoje stranke in napadali Debsa, ki jim je omogočil to agitacijo. Umazanost je bila v tem, da so bili plačani iz vsot ki so jih nakolektali pod imenom Debsa, potem pa so ga napadali. Ker komunisti smatrajo moralo in dostojnost v takih bojih za "buržvazni predsodek" in "kapitalistično čednost", je naravno, da tega postopanja niso smatrali za nič drugega kakor za "strategijo", kajti namen posvečuje sredstva.

Po njegovi smrti ga eni komunistični listi opevajo in pretakajo hinavske solze, ker je porabil toliko svojega časa za nič prida socialistično stranko. Potem so ga hinavsko pokropili in

nato šli v stransko sobo ter ga obirali, posebno stranko.

Vse drugače nastopa International Labor Defence. Ta je izrabila tudi Debsovo smrt za svojo reklamo. Prireja celo spominske svečanosti, prvič da si z Debsovim imenom pridobi več simpatij med delavstvom, in drugič, da navidezno vsaj nekoliko zbriše vtis, da je I.L.D. podružnica Workers "partije".

Judež, ki je izdal E. V. Debsa.

Na shodu na katerem je govoril E. V. Debs junija 1918 v Cantonu, O., ni bilo kakega državnega pravdnika, ali vladnega komisarja, kakršnih so bili navajeni na shodih v habsburški Avstriji. Časopisje je rjovel proti Debsu, ali njegovi govori kot taki niso bili cenzurirani.

Na Cantonskem shodu je bil med drugimi navzoč "patriot", ki je sedel nekje bolj zase in stenografiral Debsov govor. Potem je šel v uredništva par listov, jim izročil kopijo, in zahteval v imenu patriotičnega ameriškega ljudstva, da se temu "kajzerjevemu zavezniku in izdajalcu domovine zamaše usta."

To je bil torej pritisk od strani "ljudstva" proti Debsu, in sodni organi so se "moral" zganiti. Tako se je pričela obravnava, obsodba, in ječa za Debsa.

Bogzna, kaj si misli danes tisti Judež o svojem početju, ako sploh kaj misli!

Ivan Molek:

POSEKAN HRAST.

(E. V. Debsu.)

Na hribu,
obsijanem od jutranjega rdečega solnca,
je hrast stal.

Visoko nad palčki-grmiči, ki plazijo se
po hribu okrog,
je hrast stal.

Zaman vihar tisočerni
ga je majal.

Ko pa zašlo večerno je solnce,
je hrast pal . . .

Posekali ga niso
palčki-grmiči . . .

Socialistična stranka v sedanji volilni kampanji.

Socialistična stranka ima svoje kandidatske liste v štiriindvajsetih državah, v nekaterih popolne, v drugih le v važnejše državne urade.

Najjačjo in najživahnejšo socialistično kampanjo beleži država New York, kjer je socialistična lista popolna in edina delavska lista. Shodi, katerih ima stranka po par sto vsaki teden, so obiskani bolj kot kedaj poprej od l. 1917 naprej, ko je v New Yorku dosegla najvišjo stopnjo kot posledica protivojnega protesta. Socialistični kandidat za guvernerja v New Yorku je sodnik Jacob Panken, med delavstvom zelo popularna oseba, aktiven v socialističnem gibanju dolgo vrsto let. V veliko pomoč newyorški stranki je tednik "New Leader", ki je najboljši socialistični tednik kar jih je še kedaj izhajalo v tej deželi.

V Californiji je socialistični kandidat za guvernerja pisatelj Upton Sinclair. Socialistična je v Californiji edina delavska lista. Kdor hoče registrirati svoj glas za socializem in proti kapitalizmu, naj poišče na glasovnici socialistično rubriko.

V Illinoisu kandidira za zveznega senatorja na socialistični listi John T. Whitlock, ki osebno ni aktiven v kampanji, pomaga pa stranki gmotno in prispeva za American Appel \$50 tedensko, kar pomeni vsaki teden petdeset novih naročnikov. Socialistični stranki



JOHN T. WHITLOCK,
kandidat za zveznega senatorja
v Illinoisu.

je dal že marsikakšen tisočak za kampanjske svrhe.

Za kongresnika at large kandidirata Chas. Pogorelec in George Koop. Slednji je poznan v unijskem gibanju v Chicagu in v ameriškem socialističnem gibanju. Je dober govornik. Bil je že v raznih strankinih odborih in kandidat v javne urade.

Charles Pogorelec je tajnik J. S. Z., član socialistične stranke od l. 1909, aktiven v njenih vrstah in v unijskem gibanju nad 17 let. Bil je član treh konvencij SNPJ. in en termin je bil član gl. nadzornega odbora SNPJ. On je prvi Slovenec, ki je bil še kedaj nominiran v tako važen urad. Sposoben je zanj in delavsko ljudstvo bi



CHAS. POGORELEC,
kandidat za kongresnika at large
v Illinoisu.

dobilo v njemu dobrega in energičnega kongresnika.

Slovenski delavci v Illinoisu lahko veliko store v tej kampanji, da se število socialističnih glasov dvigne,

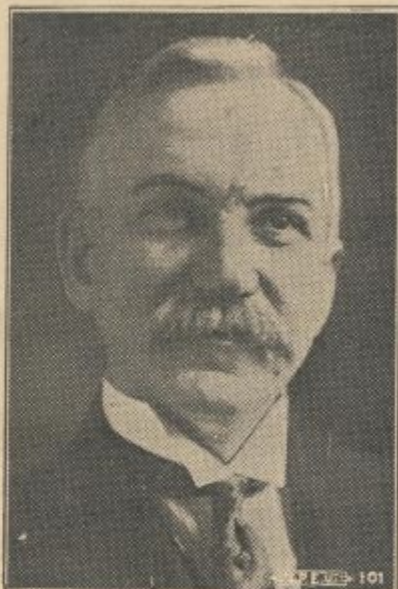
in da pride naša stranka v tej državi zopet na svoje prejšnje in še višje mesto. Na glasovnici bo označena s SOCIALIST PARTY in v oklepaju pod imenovanim naslovom bo (by petition.) Kandidate ima samo v državne urade, ker je njen namen, da si najprvo pribori pravico do rubrike na glasovnici ne da bi bilo treba peticij, in potem dobi avtomatično tudi pravico do rubrike na glasovnicah za volitve po okrajih.

Pozornost naše stranke je v tej kampanji obrnjena posebno na Wisconsin, kjer kandidira za kongresnika s. V. L. Berger. Proti sebi ima močnega protikandidata, ki je odprt reakcionar. Delavstvo podpira Bergerja na vsi črti in vsa znamenja kažejo, da ima zmago zasigurano. Edmund T. Melms je socialistični kandidat za kongresnika v 4. distriktu (Milwaukee). Lista je popolna in stranka računa, da podvoji število svojih poslancev v legislaturi, da izvoli vse kandidate v Milwaukee County, in da pošlje v kongres Bergerju pomočnika v osebi sodruga Melmsa. Jugoslovanski delavci v Wisconsinu, glasujte za celotno socialistično listo. Agitirajte, da store to tudi drugi.

Izmed ženskih kandidatinj na naši listi je najbolj znana sodruginja Lena Morrow Lewis, ki kandidira za podguvernerko v Californiji.

V Pennsylvaniji kandidira na socialistični listi v legislaturo James H. Maurer, predsednik Pennsylvania Federation of Labor. Za zveznega senatorja kandidira G. W. Snyder, in za guvernerja John W. Slayton. Socialistična lista v Pennsylvaniji je v glavnem popolna in je edina delavska lista v državi.

Na njeni listi kandidira tudi nekaj slovenskih sodrugov. Zavedno jugoslovansko delavstvo v Penni bo dne 2. novembra v polni meri storilo svojo dolžnost, in upamo, da je zavednih delavcev mnogo.



GEORGE KOOP,
kandidat za kongresnika at large
v Illinoisu.

Socialistična stranka v Ohio pride v teh volitvah zopet na glasovnico. Dobila je 25.000 podpisov in nominirala celotno listo kandidatov. Za guvernerja kandidira Joseph W. Sharts iz Dayton, član strankine eksekutive in eden izmed najdelavnejših sodrugov v Ohiju. Izmed slovenskih sodrugov kandidira v Clevelandu sodrug Joseph Jauch v postavodajo. Ako je



VICTOR L. BERGER.

delavstvu v Ohiju kaj ležeče na tem, da se naša stranka utrdi in da se reakciji požene strah v kosti, naj gre in odda svoje glasove za socialistično stranko.

V vseh glavnih industrialnih državah imajo delavci priliko glasovati za svojo stranko in proti politiki izkoriščanja, reakcije in militarizma. Kapitalistični kandidatje trošijo stotisoče, in v kampanji za

primarne volitve so porabili milijone da vzdrže politiko korupcije. Samo v Pennsylvaniji so konkurenčni kandidatje za zveznega senatorja na republikanski listi, zastopajoči interese nasprotujočih si kapitalističnih kombinacij, potrošili do tri milijone dolarjev pri primarnih volitvah. Delavcu mora biti jasno, da kapitalisti ne trošijo teh velikanskih vsot zato, da bi njihovi kandidati delali za ljudstvo, ampak za tiste interese, ki so jim oskrbeli nominacijo in "izvolitev".

V Illinoisu je en sam kapitalist financiral kampanjo republikanskega kandidata v senat, kar ga je stalo okrog \$300.000. To je lepa vsota, čedno premoženje, dovolj visoka, da človeku pomore na stopnjo milijonarja. Isti kapitalist pa je financiral ne samo republikanskega, ampak tudi demokratskega kandidata. Tega seveda ni obešal na veliki zvon, a se je o tem izvedalo, ko je senator Reed uvedel preiskavo o volilni korupciji.

Sramota je, da je še vedno toliko "unijskih" voditeljev, ki agitirajo za enega ali drugega kandidata kapitalističnih strank, pri tem pa advertizirajo svoje "nestrankarstvo", da varajo naivne delavce.

Samo unije, ki so indorsirale program socialistične stranke in njene kandidate, so resnično "nestrankarske", ker zastopajo svoje interese, in to ni strankarstvo. Strankarstvo je, če unijski odbornik deluje za kandidata kapitalističnih interesov, potem pa ga v Washingtonu prosijo, naj vsaj včas glasuje tako da bo če že ne drugače vsaj navidezno izgledalo, da je glasoval za delavske interese.

Sedanja volilna kampanja socialistične stranke je uvod v kampanjo za predsedniške volitve čez dve leti, kajti do tedaj bo stranka povsod utrjena, njeno časopisje bolj razširjeno, in organizacija kot taka bolj pripravljena za boj.

Delavstvo 24. držav ima priliko glasovati za socializem.

Vsakdo, ki so mu njegovi interesi več kakor izkoriščevalčevi, bo glasoval za socialistično listo.

"Traže se rudokopači".

The Anaconda Copper Mining Company opreže nekoliko rudokopa u Butte, Mont., uz najmodernije kondicije. Kompanija može da uposli još više stotina RUDOKOPAČA. Rad je stalan, uz dobro plaću i uz najviše radno vrijeme od 8 sati dnevno. Adresa: Mutual Labor Bureau, Butte, Mont.

Ta skebski oglas za potlačenje rudarjev v Buttu je bil objavljen v glasilu glavnega voditelja "komunističnega" progresivnega bloka, v newyorškem dnevniku "Svijet" z dne 17. oktobra.

Duša tega dnevnika je Niko Gršković, nekdanji špijon, denuncijant ter plačan agitator za ustanovitev Jugoslavije po določbah krfske deklaracije. Ker je na svetu veliko ljudi ki so naprodati, je bila krfska deklaracija uresničena, nastala je kraljevina S.H.S., in Niko Gršković se je spremenil v "republikanca" in potem v "hrvatskega komunistu".

Vsak list, ki priobči tak oglas kakor je zgoraj citiran, SLUŽI SKEBARIJI in sili svoje čitatelje V SKEBANJE. Don Niko Gršković kot pristaš "komunističkih ideja" bi moral vedeti, da je Butte mesto, v katerem kraljuje Anaconda Copper Mining kompanija, medtem ko je v njegovem oglasu rečeno, da poseduje le "nekoliko rudokopa". Ves Butte in ves Silver Bow County je pod kontrolo te kompanije, ljudje progresivnog bloka, ki lastujejo dnevnik "Svijet", pa zavajajo svoje čitatelje med rudarji s takimi lopovskiimi oglašji!

V Butte ni še NIKDAR PRIMANJKOVALO rudarjev!

Kaj misli "Radnik" o takem zavajanju hrvatskih delavcev od strani lista, katerega urejuje načelnik komunističnega "progresivnog bloka"?

Mar naj bodo hrvatski delavci za vse čase predmet skrajnega zaničevanja v rudniških kempah zapada?

Ali ni čas, da takozvani hrvatski delavski listi enkrat za vselej napravijo konec skebskim oglašom, s katerimi silijo svoje čitatelje v suženjstvo?

Ako ste komunisti, boste storili svojo dolžnost!

Ako niste, boste na eni strani nadaljevali s kolektami "v obrambo delavskih pravic", na drugi pa prejemale denar od — Anaconda Copper Mining kompanije in drugih kompanij, ki se bore proti delavstvu in ga tirajo v še večjo ekonomsko sužnost.

Naše čitatelje prosimo, da svoje brate hrvatske delavce svare pred takimi oglašji, kot jih prinaša glavno hrvatsko glasilo komunističnega "progresivnega bloka".



JAMES H. MAURER.

Ameriško časopisje in E. V. Debs.

Razun kongresnika V. L. Bergerja ni bil v ameriškem časopisju noben socialist toliko napadan kakor E. V. Debs. V času železniške stavke in stavke v Pullmanovih tovarnah l. 1894 je Debs prvič postal javna oseba, ki je prišla v vse ameriške liste. Bil je vehimentno napadan, obrekovan in



EUGENE V. DEBS.

končno aretiran, ker se ni oziral na sodno prepoved (injunction); radi tega zločina je bil v zaporu v Woodstocku pol leta. V tem času se je pričel živo zanimati za socialistično gibanje, kajti spoznal je, da sama strokovna organizacija ne zadostuje.

V tem pre-

obratu mu je mnogo pomagal sedanji kongresnik Victor L. Berger, ki je bil prvi ki je Debsu pokazal pot v mednarodno socialistično gibanje.

Debs je bil petkrat kandidat socialistične stranke za predsednika republike. L. 1920, ko je bil v ječi, je dobil blizu milijon glasov. Podpredsedniški kandidat na socialistični listi je bil tedaj Seymour Stedman, ki je pustil svoje delo v odvetniškem uradu in se podal na govorniško turo.

Debsovo življenje je dolga, zanimivo pisana knjiga. Že začetek njegovega vstopa v delavski pokret je bil buren. Po omenjeni stavki, ko je prišel iz ječe, je bila njegova prva skrb, kako plačati dolg \$30,000, ki ga je napravila unija, a vsled sodnijskih progonov ni mogla kriti obveznosti. Debs je hotel, da unija ostane čista, in tako je poznejša leta plačal njen dolg z dohodki, ki jih je imel od sotrudništva pri raznih socialističnih listih, in s honorarji, ki jih je prejemal za svoje pamflete, predavanja in shode.

L. 1900 je prvič kandidiral za predsednika na socialistični listi in dobil 87,814 glasov. Že l. 1912 je dobil skoro milijon glasov.

Kapitalistično časopisje ga je vedno slikalo za fanatika, za nevarnega upornika in hujskača. Največji naval proti njemu je dvignilo l. 1918, ko je propagiral proti vstopu Amerike v vojno in

potem ko je to storila je izjavil, da je njegovo prepričanje isto, in da obsoja vsako vojno in da je proti prisilni vojaški službi. Krik in vik je bil ogromen, in "patriotična" Amerika ga je končno potlačila za omrežje. Junija 1918 je imel govor v Cantonu, O., radi katerega je bil pozneje aretiran, obsojen na deset let ječe, in po raznih sodnih procesih poslan dne 13. aprila 1919 v federalne zapore v Moundsville, W. Va., od tam pa je bil pozneje premeščen v zvezno jetnišnico v Atlanti, Ga.

Decembra 1921 je bil na pritisk propagande za njegovo osvoboditev na odlok predsednika Hardinga izpuščen, toda odvzete so mu bile državljske pravice, in Debs je umrl brez njih... dasi je služil deželi v kateri je bil rojen, in svetu, bolj kot katerikoli izmed tistih, ki se proglasaajo za patriote in lojalne svoji domovini...

V času propagande za osvoboditev Debsa iz ječe je kapitalistično časopisje in organizacije kakor je Ameriška legija burno zahtevalo, da Debs ostane v ječi in odsluži kazen, ki je pravična zanj kakor za vse izdajalce...

Dve leti po njegovi osvoboditvi ni Debsa noben večji list imenoval "izdajalca". Ameriška legija mu je še delala neprilike v času stavke na poljih trdega premoga v vzhodni Pennsylvaniji, toda Debs se ni udal, kljuboval je vsem grožnjam in zaprekam, in govoril stavkarjem ter jih bodril k vztrajnosti.

Uredniški članki proti Debsu v ameriških vodilnih kapitalističnih listih bi napolnili knjige, in socialistični pisci bodo najznačilnejše zbrali in jih publicirali ob enem z Debsovimi odgovori. Gotovo je, da bo o Debsu izdanih več knjig, in ena je sedaj v delu v New Yorku.

Dne 16. septembra so zdravniki v sanatoriju kamor je bil Debs poslan da ozdravi prvič izdali vest, da je življenje starega socialističnega veterana v opasnosti. Ležal je v nezvesti več dni, in se med tem le enkrat zavedel, ter napisal verz iz pesmi, ki je omenjena na drugem mestu v tem listu. Govoriti ni mogel več, a njegov duh je deloval kakor vedno. Njegovo upiranje smrti je bilo tako močno, da so zdravniki odprto konstatirali, da jo odganja le njegova železna volja, kajti fizično je popolnoma izčrpan. Ko so dogorele zadnje njegove moči, je umrl čisto mirno, kakor ugasne dogorela sveča.

V času ko je bil na smrtni postelji, so listi dnevno poročali o njegovem stanju, toda tako oprezno, da vesti niso vzbujale med množicami čitateljev prevelike pozornosti. Ko je umrl, so vest sporočili večinoma na prvih straneh, toda oprezno, da ne bi med ljudstvom vzbudili navdušenje za moža, ki ga je kapitalizem tako kruto preganjal.

Samo poznavalcem kapitalističnega tiska in časopisnega sistema sploh je umljivo, kako spretna je mašinerija, katere naloga je povečati

nevažne in zmanjšati važne vesti, ako je to v korist vladajočemu sloju.

Vsakdo v Ameriki je čul ime Debs, in vse delavsko ljudstvo ga pozna in ga spoštuje, tudi tiste delavske množice, ki niso nikoli sledile njegovim naukom. Vsi politični krogi kapitalističnih strank poznajo Debsa in njegovo govorniško silo. Vsi sodniki so se pečali z njim in študirali njegove sodne procese.

Vzlic temu je bilo zelo malo listov, ki so naznanili njegovo smrt z velikimi naslovi. Niso smeli. Ni se šlo namreč samo za Debsa, ampak pisati o Debsu in njegovem življenju na način da vzbuja pozornost pomeni vzbujati pozornost za ameriško socialistično stranko nji v prilog. Ko je prišel iz ječe, so mnogo pisali o njemu, ker je generalni štab kapitalističnega časnikarstva vedel, da je socialistična stranka tako razdejana in od notranjih bojov oslabiljena, da jim ne more postati nevarna.

Danes je drugače.

Socialistična stranka je izmed vseh delavskih političnih skupin ostala na pozorišču nele kot stranka, ampak kot stranka, ki je v procesu ojačevanja in v svoji notranjosti enotna in trdna.

Kapitalistično časopisje v Ameriki more v teku teden dni ustvariti z navadne ljubimske aferice "škandal", ki postane tako zanimiv, da ga čitatelji ki take stvari radi čitajo požirajo z očmi in ustmi. In to isto časopisje more obratno iz velikega škandala napraviti nezatno piko.

Nihče v Ameriki se ni do pred par leti brigal za rumunsko kraljico. Ali časnikarske agencije ameriških listov so si to žensko izbrale za svoje reklamno sredstvo, kar koristi njim in posebno kraljici. Ko se je odločila za poset v Zedinjene države, so ji morali časnikarski reporterji pripravljati pot. Opisovali so vse kar se op.sati dá, ob enem pa so jo sklikali v pozah kakor da je ne samo lepotica ampak čudežna krasotica. V resnici je postarana ženska, ki ni ne posebno izobražena, ne posebno lepa in brez posebnih vrlin. Vsa Amerika mora čitati dan za dnem že več tednov o tej kraljici, in denarna aristokracija se ji klanja, se trudi priti pred njeno obličje, in vsega sita gospoda nori v monarhistični histeriji. To je slika iz najmočnejše republike na svetu.

Kraljica Marija ni nevarna vladajočemu razredu te dežele. Zato se jo izplača oglašati v interesu krvososov obeh dežel.

Tisti, ki čitajo dnevno ameriško časopisje in poznajo razne liste, so ob času Debsove smrti imeli priliko videti, kaj smatra ameriško kapitalistično časopisje za "važno" in kaj za "nevažno". Tisti ki znajo misliti, vedo, čemu je važen obisk rumunske kraljice, čemu je važno s kom govori, kaj oblači, in katerega otroka poljubi, in čemu za to časopisje ni važno kadar umrje največji Amerikanec sedanje dobe.

LITERARNI "FREE-LUNCH COUNTER".

IVAN MOLEK.

V ljubljanskem dnevniku "Jutru" piše neki "Pisatelj", da je "naša ljubljena Amerika odjedla našemu bednemu literatu že marsikak izdatnejši grižljaj, kajti kdo naj kupuje tam (v Ameriki) naše knjige, ko jih pa lahko čita preplonkane v tamošnjih slovenskih časopisih!"

Dalje piše:

"Ej, bedna literarska para naj vzdržuje tudi ameriško slovenstvo! Ta zavest bi bila našemu literatu sicer v zadoščenje, ako bi bili naši izseljenci v resnici v tako mizernem položaju, kakor so naši literati; toda ljudje, ki so si vzeli v zakup ameriški slovenski tisk, so danes težki magnatje. Saj ni čuda. Vzemimo časopisje: lastnik ameriškega slovenskega lista ne plačuje uredniškega osobja, ne honorira ne člankov ne dopisnikov in ne literarnih prispevkov. Nekaj revolverskega šunda prevede iz angleških novin, vse drugo pa izreže enostavno iz našega časopisja, predvsem pa literarno gradivo, ki je glavno mašilo tamošnjim listom. Za to mašilo mu služijo kar cele knjige, ki izhajajo pri nas. Gospod šef se ne briga, čigavo je delo ali knjiga, saj Amerika je daleč in avtorski zakon "starega kraja" je ne doseže . . . Naš literat ne more prodati svojega proizvoda doma, ker so naše založbe pasivne, zato ga ponudi v Ameriko, toda ta mu stavi sramotno nizko ponudbo, ker ameriški "zastojkar" si misli: naj le izide spis v starem kraju, potem ga ponatisnem in si prihranim honorar. Da bi se ameriški magnat pehal še za literarnim blagom in se pogajal s pisatelji, mu ne pade v glavo, ko so pa škarje mnogo enostavnejše in cenejše . . . Njemu je glavna skrb dobičkonosnost inseratov, ki jih ni malo in ki dobro neso. Res prava čifutska trgovina. Taka je faktična slika našega prekomorskega tiska, s katerim "kšeftajo" izvestni rodoljubi in rojaki. To zlo zamore odpraviti le avtorska zaščita, to je država, ki sklene z Ameriko konvencijo".

Taka je sodba iz starega kraja. In ni prva. Bilo je že več migljajev o ameriško-slovenskem časopisju, ki ponatiskuje na debelo — žre na tuj račun. Kdor hoče biti pravičen, mora priznati, da je "Pisatelj" bistveno v pravem, toda pošteno bi bilo od njega, da v svoji sveti jezi ne gleda samo na New York, odnosno na tiste "izvestne rodoljube", ki "kšeftajo" s tiskom in potem obsodi vse liste. On govori na splošno o vsem slovenskem tisku v Ameriki. Tu izhaja petnajst ali šestnajst listov in med temi je nekaj takih, ki ne morejo biti prizadeti.

Najprej je treba pribiti laž, da so vsi listi privatna lastnina težkih magnatov. Druga laž je, da vsi listi izhajajo samo radi inseratov in magnatovega businessa. Tretja — in zelo bedasta — laž je, da lastnik ameriškega slovenskega lista (mišljeni so vsi) ne plačuje svojega uredniškega osobja — izvzemši, kjer je lastnik mesečnika ali tednika obenem urednik — četrta laž pa je, da slovenski listi v Ameriki ne honorirajo svojih sotrudnikov od tukaj in iz stare

domovine. Da, honorirajo jih, plačujejo jim za literarno blago, članke, dopise in celo za navadne vesti! Ne vem, kakšno smolo je imel "Pisatelj" ali njegov prijatelj, ki je morda ponudil svoj proizvod kakemu tukajšnjemu "zastonjkarju", pa je prejel sramotno nizko ponudbo; vem pa za več slučajev, ko so bili starokrajški pisatelji veseli ponudbe in honorarja.

Ako bi bil "Pisatelj" mahnil le po težkih magnatih in izvestnih rodoljubih, ki čifutarijo s svojimi listi za svoj dobiček, bi bilo vse v redu. Trideset let staro dejstvo je, da njihovi listi žive od drugih listov — angleških in nemških iz Amerike in od slovenskih iz stare domovine — in od knjig. Drugi listi in knjige so jim "free-lunch counter", s katerega jemljejo vse, kar jim pride pod roko. Taka "miza s prostim prigrizkom" je bila v navadi v ameriških pivnicah pred prohibicijo. Pijačo si moral plačati, toda prigrizek si dobil zastonj. Danes ni več v salunih "free-lunch counterja" — je pa še v uredništvih. In ne samo v slovenskih. So nekateri hrvaški listi, oziroma so bili, ki so celo številko — razen oglasov — napolnili s ponatisi.

(Konec prihodnjič.)



Situacija v socialistični stranki l. 1918.

V času, ko so pokojnega E. V. Debsa tirali v ječo, so ameriško socialistično stranko razjedali od ene strani napadi reakcije, in od druge agentje provokatorji, ki so v svojem "revolucionarnem" ognju vpili, da je socialistična stranka žolta, da nima revolucionarnega duha, da jo je treba "osvojiti" za levo krilo in podobno.

Tisto "levo" krilo je bilo pod vodstvom dveh znanih plačancev ameriškega kapitalizma in mnogih manj znanih, ter neznanih. "Masa", kolikor je bilo revolucionarne, je drla za provokatorji.

Socialistična stranka je bila v razsulu, in ta čas si je izbral ameriški sodni aparat, da uduši Debsov glas.

V času, ko bi bila solidarnost najbolj potrebna, enotna akcija prva in glavna stvar, so "revolucionarji" zanesli v stranko boje radi fraz, ki niso ničesar pomenile tedaj kakor ne pomenijo danes.

To igro provokatorjev je plačala soc. stranka, ker so jo oslabili, in pa Debs, ker je bilo delavstvo brez moči in ga ni moglo rešiti zaporne kazni.

Debs je trpel, čakal in upal, in ko je umrl, je umrl v zavesti, da stranka kateri je posvetil svoje življenje in delo, zopet raste, da je socialistična stranka prerojena in ozdravljena hib medvojne dobe, predvsem očiščena provokatorjev.

"Delavska Slovenija" njen začetek in konec.

FRANK NOVAK.

Milwauški "VESTNIK" priobčuje pod tem naslovom članke, v katerih Frank Novak s svojega vidika in svojih izkušenj opisuje poskuse, razširiti komunistično gibanje med slovenskim delavstvom v Ameriki. Frank Novak je bil prvi urednik prvega slovenskega komunističnega lista v Ameriki. Oblikuje, da bo svoje vtise, spomine iz izkušnje opisal v člankih pod gornjim naslovom. Priobčuje jih v "Vestniku", ki ga urejuje, in v Proletarcu bodo objavljeni v ponatisu v informativno svrhu, ker je bilo mnogo naših delavcev sodrugov v boju z listom, kateri je tako žalostno prenehal, in z njegovimi uredniki. V članku ki ga tu priobčujemo so stvari, s katerimi ne soglašamo, kakor bodo gotovo tudi v naslednjih. Toda kot omenjeno, Proletarec jih objavlja v informativne namene svojim čitateljem, ker je v delavskem gibanju najvažnejše, da se med nami izmenjujejo misli na čim tolerantnejše načine.

Predvsem moram povdarjati, da ni moj namen, komu škodovati s tem opisom razmer in okolščin, ki so vodile predvsem da nakupa lista Slovenija, do selitve Del. Slovenije v Chicago in končnega njenega propada. Moj namen je samo, podati slovenski, oziroma jugoslovanski javnosti kolikor mogoče natančne podatke o vsem, podatke, kateri so povečini že znani v Milwauke, ter obenem predložiti kam vodi delavstvo napačna taktika, nestrpnost, neupoštevanje razmer in okolščin, predvsem pa brezmejna netoleranca vodilnih oseb. V tem smislu toraj, zamorem smelo trditi, da bo priobčitev dosedaj še nepoznanih, oziroma le deloma poznanih dejstev marsikaj razjasnila in prinesla končno tudi moralno korist razrednemu gibanju jugoslovanskega proletariata v Ameriki. Obenem pa povdarjam, da bom v svojih izvajanjih vedno dosleden ter poročal samo čisto resnico, samo dejstva, brez pretiravanja ali omiljenja v navajanju različnih dogodkov.

Kakor milijone drugih delavcev, tako je tudi mene silno navdušila zmaga ruskega proletariata. Upošteva joč vse zločine svetovne vojne, vse gorje ljudstva, ono grozno uničenje, sem pričel verovati v svetovno revolucijo, ne v revolucijo, ki bo prinesla delovnemu ljudstvu takojšno popolno zmago in mu odprla na stežaj zaželeni paradiž, temveč v revolucijo, katera bo predhodnica končne, popolne zmage. Zavedal sem se vseh ovir, moči buržoazije, ter upošteval dejstvo, da zmaga nad dobro organizirano, inteligentnejšo nemško, angleško ali francosko buržoazijo nikakor ne bo tako lahka, kakor je bila ona nad gnilo rusko aristokracijo.

Poleg tega, da sem se navduševal za zmago nad carizmom, sem bil obenem poln razočaranj nad socialdemokracijo, nad Drugo internacionalo in sem z drugimi vred preklinjal Scheidemana, Noskeja in Kautskiga. Takrat se nisem vprašal: "Kaj bi storil ti, ako bi se nahajal na njih mestu"? Poglobljal sem se v komunistične brošure, v dela Lenina in drugih znanih komunističnih voditeljev. Danes, ko se je položaj že razjasnil, ko zamoremo vse takratne dogodke v razvoju delavskih bojev mirno presojati, sem manj oster v obsojanju prej imenovanih "izdajalcev" delavskega razreda, dasi ne

najdem za njih razne čine popolne opravičbe, nepozna-
joč takratne razmere in okolščine, popolnoma, v vseh
njih podrobnostih.

V takem razpoloženju sem se pridružil takratne-
mu podzemskemu komunističnemu gibanju, kjer sem
našel mnogo navdušenih, resnično zvestih borcev, toda
še več pa slepih fanatikov. Upoštevali, da so to "po-
rodne bolečine" novega delavskega gibanja, sem pre-
gledal marsikatero nesmiselnost, upajoč, da bo čas pri-
nesel spremembo, da bomo v teku bojev prišli do večje
jasnosti in spoznali vse pretiranosti takratnega delo-
vanja.

V tem času, toraj leta 1920 sem izgubil takrat še
dobro plačano delo in kmalu spoznal, da se bom mor-
al zadovoljiti s polovico manjšo plačo pri dve uri dalj-
šem delavnem času. To razočaranje me je privedlo do
tega, da sem sprejel ponudbo takratnega lastnika lista
"Slovenija" in prevzel službo urednika, dasi mi je bilo
skrajno zoperno voditi list, ki je zastopal stališče na-
vadne purgarske klepetulje. Predno pa sem nastopil
službo sem si zagotovil od lastnika pravico, da pišem
po svojem prepričanju, toraj da vedno zagovarjam del-
avske interese in postavim list na višje stališče. To
sem potem tudi dosledno izvajal in opazil, da si je list
kmalu pridobil na ugledu, na ugledu namreč pri izo-
braženih delavcih, dasi seveda povprečni masi ni uga-
jal brez običajnega klepetanja o zakonskih škandalih,
o družinskih prepirih, brez "povesti" in "smešnic" raz-
nih would be "pisateljev" itd. List je imel takrat dobro
odzadje in vse izgleda za gospodarsko ojačenje, poseb-
no, ker je bil uradno glasilo dveh podpornih organi-
zacij in je imel tudi nad 2000 plačanih naročnikov, kar
je za naše razmere jako veliko.

NAKUP "SLOVENIJE".

Poleti, leta 1921 me je obiskal odbor takratne jugo-
slovanske komunistične organizacije, ki je še vedno
delovala tajno in razširjala svoje ideje potom takozva-
nega podzemskega delovanja. Vprašali so me, ako bi
hotel prevzeti uredništvo slovenskega komunističnega
časopisa, ki naj bi izhajal izpočetka, za par mesecev, po
dvakrat na mesec, kasneje pa tedensko. Po parkratnih
posvetovanjih sem v to privolil toda obenem podal o-
boru natančne podatke o stroških in vseh težavah, ka-
tere čakajo tak nov list med Slovenci, kateri so stali
tudi takrat zelo skeptični proti vsakemu novemu časo-
pisu in sicer zaradi številnih razočaranj zadnjih let.
Obenem sem jim dal nasvet, da bi upoštevali nakup
lista Slovenija, katerega je takratni lastnik hotel pro-
dati, ker je bil namenjen potovati v stari kraj. Raz-
ložil sem jim gospodarski položaj istega v vseh podrob-
nostih in obenem primerjal stroške za ustanovitve in
predvsem utrditev novega časopisa. Povdarjal sem
vse prednosti, ki se jim nudijo za razširjanje komu-
niističnih idej med slovenskim delavstvom potom tega
časopisa, ki ima že tako močno odzadje, predvsem pa
dejstvo, da bo vzelo mnogo let predno si bo zamogel
novi časopis vspostaviti tako stališče in si pridobiti
tak obširen krog čitateljev. Vedel sem tudi, da bi Slo-
venija v drugih rokah postala lahko tudi glasilo J.P.Z.S.
v Milwaukee in si s tem silno utrdila svoje stališče v tej,
kakor tudi v sosednih naselbinah, kjer ima J.P.Z.S.
svoja društva.

Nekaj tednov kasneje sem bil poklican na urad tak-
ratne jugoslovanske komunistične organizacije v Chic-
gu, kjer sem pred zbranimi glavnimi odborniki še
enkrat predložil vse te fakte in izjavil, da nikogar ne

silim k temu koraku, toda jim priporočam, da upošte-
vajo ogromne stroške, katere bi imela sekcija predno
bi utrdila nov list med Slovenci, posebno list, ki bi za-
stopal nove, tedaj še popolnoma neznane ideje.

Navzoči so bili, poleg takratnih urednikov Radni-
ka, polni lepih idealov in so bili "trdno prepričani", da
bo zmaga ruskega proletariata vplivala kot gonilna sila
na ves svetovni proletarijat, posebno pa še na Slovence.
Jaz sem bil v tem oziru zelo skeptičen in sem jih svaril
pred takim mnenjem, kar so končno deloma tudi upo-
števali. Po končanem poročilu sem izjavil, da se vrnem
tako, še tisti večer nazaj v Milwaukee, ker ne maram
prisostovati nadaljnemu razvoju seje, ker ne maram
izvajati pritiska ne na to in ne na ono stran. Priznal
sem vso veliko odgovornost tega koraka in bil odločen,
da jim pustim popolno svobodo v presojanju in odlo-
čitvah.

Lastnik Slovenije je zahteval za list 3000 dol. kar
nisem nikakor smatral za pretirano, upoštevajoč
ogromno delo, katero je bilo po lastniku izvršeno
za razširjenje in utrditev istega, ne samo pri naročni-
kih po številnih naselbinah križem unije, temveč tudi
pri oglaševalcih, katerih je imel veliko število. Last-
nik lista je delal dolgih sedem let, boril se s silnimi
težavami, in preživel težke krize, predno je dosegel
tak uspeh. Upošteval sem tudi dejstvo, da bi morala
sekcija potrošiti najmanj 6000 dolarjev predno bi le
približno to dosegla, kar bi dobila v roke z nakupom
lista Slovenija. Bil sem toraj za nakup, ne zaradi služ-
be, kakor se mi je očitalo, ker ista mi je bila tako tudi
pri nameravanemu listu zagotovljena, temveč zaradi
praktičnih uvaževanj, ki so bila nepobitna.

Obenem sem se prav dobro zavedal, da bi bilo za
mene iz gospodarskega stališča stokrat boljše, ako bi
list sam vzel v roke. Videl sem namreč vse napake,
katere je vršil lastnik na raznih straneh, ter dobro ve-
del, ako jih odstranim, kar bi bilo jako lahko delo, bi
dosedel z listom še mnogo večje uspehe, predvsem pa
si zagotovil J.P.Z.S. kot močno hrbišče, ker bi list
postal njeno glasilo, kakor hitro bi bile napake, katere
je delal lastnik, odstranjene. To vse je znano vsem
tukajšnjim rojakom, kateri se zanimajo za javne zadeve
milwaūške naselbine, posebno pa še vsem merodajnim
in vplivnim osebam iste.

Nekaj tednov po tej seji v Chicagu je bil list kup-
ljen in postal sem urednik prvega slovenskega komu-
niističnega časopisa v Ameriki. S tem se je pričela za
mene dolga trnjeva pot, katero hočem opisati v na-
slednjih odlomkih mojega poročila.

(Dalje prihodnjč.)

Smrtne nezgode v ameriških premogovnikih meseca avgusta.

Rudniški biro trgovskega departmenta zvezne vla-
de poroča, da je bilo meseca avgusta to leto ubitih v
ameriških prekogovnikih 243 rudarjev. V istem me-
secu se je dogodila ena večja eksplozija (Clymer, Pa.),
ki je zahtevala 44 življenj. V eksplozijah v premo-
govnikih je bilo tekom prvih osmih mesecev tega leta
ubitih 255 rudarjev. Tu seveda niso všteti drugi, ki
so bili ubiti v rovih vsled drugih vzrokov, kajti od 1.
januarja do avgusta to leto je v ameriških premogov-
nikih izgubilo življenje 1,575 rudarjev.

“Komišen”, in Rev. Čer- tove ter dr. Grahkove izkušnje.

Rev. Černe je v KSKJ. “velika glava”. Dr. Grahek je vrhovni zdravnik KSKJ. že dolgo let. Oba sta posečala njene konvencije, in oba poznata njeno gospodarstvo.

KSKJ. je imela v svojih odborih večje boje kot katerakoli druga slovenska podporna organizacija. Marsikakšna njena konvencija je bila burnejša kakor pa najburnejša konvencija SNPJ.

Šlo se je o gospodarstvu, in za službe ter vodstvo. “Katoličanstvo” je v v takih momentih bilo pozabljeno, in konvencija, oziroma seja je bila katoliška le v tem, da je ob otvoritvi molila in prosila razsvetljenja, ki ga od nikoder ni bilo.

Njena konvencija meseca oktobra 1911 se je pričela v Jolietu, a viharji so bili tako silni, da se je preselila v zavetje, — v So. Chicago! Nobena konvencija SNPJ. se še ni selila iz enega v drugo mesto, pač pa enkrat iz ene v drugo dvorano, za kar zadene krivda tiste, ki so v naprej vedeli, da najeta dvorana ne odgovarja, pa so se bali zamere “naselbini” in s tem povzročili jednoti kak tisočak ali dva škode. KSKJ. pa je imela l. 1911 s preseljevanjem svoje konvencije tisoče dolarjev škode.

Omenjena konvencija KSKJ. tudi v So. Chicagu ni prišla “v zavetje”, kajti boj se je nadaljeval v So. Chicagu. Izvolila je osem računskih preglednikov, da so pregledovali, če je kje kaj narobe. Očitanja ter psovke, obdolžitve in še hujše stvari so letale po dvorani kakor sitne muhe, ki se jih delegacija ni mogla ubraniti. Vzrok teh bojev pri najstarejši slovenski podporni organizaciji je bil — slabo gospodarstvo in kozli, ki so jih streljali glavni odborniki. Ta njena jolietaska-southčikaška konvencija je v njeni zgodovini najžalostnejše poglavje. Toda vse podrobnosti sporov, vsa očitanja o slabem gospodarstvu in korupciji so ostala le “ustno izročilo”, kajti zapisniki jih niso označevali . . .

L. 1920 je imela KSKJ. zopet tako “sijajno gospodarstvo”, da je njeno konvencijo otvoril nadomestni predsednik, ker je bil prejšnji z “reinsuranjem” toliko zaposlen, da je izgubil zaupanje in “čast”. Zadnjič, po 6. letih od “odpusta”, so ga v Pittsburghu zopet sprejeli.

Frančiškanku Zakrajšku niso l. 1920 na jolietsko konvencijo KSKJ. niti pustili v dvorano, in ne eden duhovnov ga ni branil pred napadi. Obdolževali so ga, da ima v igri za “reinsuranje” članstva KSKJ. skupno s prejšnjim predsednikom nečedno vlogo, ki diši po — korupciji, oziroma po — komišnu. Na pittsburghski konvenciji, ki se je vršila to leto, je bil ta frančiškan zopet sprejet v KSKJ. Kandidiral je celo za duhovnega vodjo, a bil poražen. Toliko ponosa je konvencija vendar imela.

Glede municipalnih bondov se je v glavnem nadzornem odboru in na sejah odbora KSKJ. mnogokrat razpravljalo na podlagi govoric, da je prizadeti upravni odbor nepazen, da ne gleda dovolj za koristi jednote, in da jemlje komišen. Rev. Černe pravi da ve, da se komišen dobi . . . On ve, čemu podaja take izjave.

Ni pa še povedal, od kot ima izkušnje, in kdo ga je vzel (komišen), oziroma kdo in komu ga je ponujal.

Dr. Grahek istotako namiguje o komišnih. Ali tudi on do danes ni še prišel v javnost z odprtimi obdolžitvami v listih v katere dopisuje. Baje je grozil obbornikom KSKJ., ki kupujejo bonde za jednote, da jih razkrinka, toda ker tega ni storil, je bilo vse skupaj le oddaljeno grmenje brez dežja in morda brez komišna.

Rev. Černe se zanima za SNPJ. Piše že dolgo o komišnih, in naravno, da pri tem misli na SNPJ. O svoji organizaciji molči.

Vselej pa, kadar taki kakor je Rev. Černe in “čisti” pišejo o “komišnih” in korupciji SNPJ., vale na vse mogoče načine moralno odgovornost na socialiste. Ne samo to, ampak pravijo: Socialisti v SNPJ. predstavljajo korupcijo.

V glavnem odboru na gospodarskih mestih so bili in so najbrž še med drugimi tudi taki odborniki, ki ne mrze slovenskih socialistov nič manj kakor Rev. Černe. In ti odborniki so se največkrat nahajali v pozicijah, v katerih je komišen mogoč. To da so v takih pozicijah še ni samoposebi dokaz, da so nepošteni, in zato mi nikoli ne obsojamo brez dokazov.

In ker je stvar taka, da govore klerikalci, napolklerikalci in “čisti” z leve neprestano o korupciji, je čas, da pridejo enkrat bolj definitivno na dan s svojimi očitki. Drugače bodo obtičali v blatu in se “veselili” sami svojega “komišna” do vratu v blatu in “komišnu”.



Zdravstvo med mladino.

Dr. Herman N. Bundensen, zdravstveni komisar čikaške mestne občine, opozarja vse javne organe in posebej starše, kako važno je za družbo, da skrbi za zdravje mladine. Opozarja na statistiko, iz katere posnemamo:

L. 1925 so zdravniki preiskali zdravstveno stanje 148,000 čikaških otrok, ki so pohajali v otroške vrtce, ali pa bili prvoletniki ljudskih šol. Poročilo, ki so ga izdali, izkazuje:

110,000 otrok je imelo razne fizične hibe, ki bi zahtevale zdravniško oskrbo, namreč če se bi ljudje dovolj brigali za take stvari.

101,000 otrok je imelo pokvarjene zobe, namreč toliko pokvarjene, da so jim ogrožala zdravje. Starši in otroci se ne zavedajo dovolj takih nevarnosti, in boleznimi navadno pripisujejo drugim vzrokom.

61,000 otrok je imelo razboljene bezgavke (tonsils). Tudi to je bolezen, ki jo ljudje v večina slučajih zanemarjajo, in šele v poslednjih časih ji obračajo več pozornosti, kar je vsekakor v interesu splošnega zdravstva.

36,000 otrok je imelo defektne oči. Ako imajo slabe oči starejši ljudje, je to še nekako umljivo, če pa ima defektne oči izmed 148,000 kar 36,000 otrok, je stvar ne samo zanimiva, ampak tudi resna.

33,000 otrok je imelo razbolena grla. V mestih, kjer je zrak vse, samo čist ne, so boleznimi v vratu umljive.

2,610 otrok je imelo srčne hibe.

Ali najvažnejše je to-le priznanje čikaškega zdravniškega komisarja z ozirom na to statistiko:

27,000 otrok je zdravniška preiskava imenovane ga leta v Chicagu spoznala za slabotne vsled nezadostne prehrane — v morju izobilja . . .

IVAN VUK:

REFLEKSI.

2. Zlato tele.

Mojzes je vodil Izraelce v Obljubljeno deželo Svobode, kjer se cedi med in teče mleko. Izpeljal jih je iz dežele suženjstva, kjer so sicer sedeli pri polnih loncih mesa, a bili ponižani in smatranim enako živalim. Zakaj njih gospodarji so živeli od njihovega dela in se zabavali na račun truda sužnjev, zato so jih tudi krmili, kakor se krmi žival, da ne obnemore pri svojem delu.

Med deželo suženjstva in Obljubljeno deželo svobode pa je bila puščava. Njo je trebalo premagati.

Neprijetna je bila tista puščava in naporna je bila hoja po nji. Zahtevala je žrtev. —

Ker pa se je vlekla pot in še se cilj ni videl in ker Izraelci niso bili vajeni žrtev za sebe, dasi so jih obilo prinašali svojim gospodarjem v Egiptu, so jeli godrnjati. Spočetka tiho, po dva skupaj, po trije, potem v gručah. Bali so se žrtev in potrpljenja. Bréz teh neprijetnosti bi radi objeli deželo svobode.

In so rekli Mojzesu:

“Zakaj si nas izpeljal iz dežele, kjer smo bili sužnji? Res je, da smo padali pod težkim delom; ali skrb, kaj bomo jedli, ni bilo pri nas. Naši gospodarji so jo imeli. Tako pa si vzel seboj z nami tisto skrb in glej lačni smo.”

Razžalostil se je Mojzes in jim rekel:

“O vi narod hlapčevski . . . Po polnih jasliah se vam toži in da nasitite želodce, bi prodali svobodo. Samo, da so polni vaši želodci, in pripravljeni ste, kakor klavna žival, umirati za tistega, ki vas nahrani . . . Poslal vam bom, vi v hlapčestvu rojeni, prepelice, da se nasitite.”

In je šel od njih in govoril:

“Resnično, ta rod ni vreden, da gleda deželo svobode, Obljubljeno deželo, ki sem mu jo namenil, zakaj njegova skrb je samo v tem, da bi se najel mesa. Samostojnost njegova in dostojanstvo človeka mu je v polnem trebuhu. Boji se naporov za svojo svobodo a tam je svojemu gospodarju molče izvrševal stokrat večje napore. Za sebe noče ničesar potrpeti, a tam je umiral za druge trumoma. Noge so mu utrujene, ker mora iti, da posede zemljo, ki sem mu jo obljubil in ki bo njegova, a tam v deželi faraona ni čutil utrujenosti nog, ko je v živalski pokornosti tekal pred vozom svojega gospodarja, časteč ga na njegov ukaz. Resnično, ta rod ni vreden, da zasede deželo svobode, ker je še vsa hlapčevska njegova duša. Zato bom pokopal njegove kosti v puščavi ter popeljem še le njegov zarod v Obljubljeno deželo.”

Nezadovoljneži pa so se razveselili prepelice in jih pobijali in jih jedli z veliko slastjo.

*

Med bliskom in gromom je poslušalo ljudstvo Izraelsko postavo, ki jim je dana:

“... ne kradi. Ker če kradeš, boš imel po krivici več, nego tvoj bližnji, ki ti je enak. Tisti pa, kateremu ukradeš, ne bo imel ničesar . . .”

“Ne ubijaj! Če storiš to, si lastiš pravico nad življenjem svojega sočloveka. Resnica pa je, da sta oba enaka . . .”

“Ne poželi tujega blaga. Zakaj vse je vseh. Nikdo pa nima pravice si lastiti tega, kar je vseh, ker bi se zgodilo, da bi zagospodoval nad svojim bratom. Oba

sta pa enaka, ti in tvoj brat in tvoj sosed in tvoj bližnji . . .”

Mojzes je pisal zapovedi v kamen, da se ne pozabijo. Ker pa jih je pisal predolgo, — zakaj kamen je trd in ga ni lahko dolbsti — ga vsled tega ljudstvo ni videlo, je pozabilo nanj in si vliko mesto njega zlato tele, da mu bo voditelj.

Zakaj brez voditelja ljudstvo ne more biti.

Ustvaril je zlato tele duhovnik. Moč pa mu je dalo ljudstvo, zakaj gospe Izraelskega ljudstva so zanj žrtvovale ves svoj lišp in dragocenosti . . . Postava, napisana v kamen, se je razbila ob mogočnosti zlatega teleta.

*

“Odsihmal bom deževal mano, da ljudstvo, ki ga vodim iz dežele suženjstva ne bo gladovalo. Vsak dan bo padala mana v izobilju za vse. Nikdo pa se naj ne polakomni in naj jo nabira samo toliko, kolikor je potrebuje, da se nasiti tisti dan.”

Tako je bilo sporočeno ljudstvu. In ljudstvo je zbiralo vsak dan mano in ni bilo lačno.

Bili so pa nad ljudstvom takšni, ki niso porajali na besede Mojzesove, nego so nabrali več, kakor jim je bilo potrebno za tisti dan. In skrili so pred drugimi več nabrane mane in se v srcu veselili, da imajo zalogo, da so — bogati.

Mojzes, videč to, se je razsrdil in naredil, da se je tista zaloga pokvarila. S kislimi obrazi in z jezo v srcu so jo morali lakomniki vreči iz svojih shramb.

Mojzes pa je dejal:

“V srcu teh je skrita kača poželjenja, da bi se dvignili nad ostale s pohlepno nabranim bogastvom. Jaz bom pa iztrebil tisto kačo z njeno zalego vred. Zakaj, kdor hoče stati nad svojim sočlovekom bo uničen.” —

Zlato tele pa se je nasmejalo.

In še danes se smeje . . . s smehom brezsrčnim in grešnim . . . s smehom rogajočim . . .

(Dalje prihodnjtč.)

Pet delavnikov v tednu.

Ako je pred leti socialistični agitator prerokoval, da pride čas, ko delavci ne bodo delali po 12 in več ur dnevno, ampak po osem in šest, in da pride čas, ko ne bodo delali vseh sedem dni, ampak samo pet dni v tednu, so se mu rogali delavci in kapitalisti. Slednjim se take “sanje” niso prav nič dopadle in so storili kolikor so mogli, da se niso razširile med delavci.

Ali delavnik je bil med tem vendarle skrajšan in se ga še vedno skrajšuje. Dolg je še samo v obratih, v katerih je delavstvo najbolj potlačeno in ga je najtežje organizirati ter PRIDRŽATI v organizaciji.

Najprvo, ko je prišel osemurnik, so delavci delali osem ur sedem dni v tednu v mnogih obratih v tej deželi. Potem so nedeljo res napravili za praznik; nato so skrajšali delavnik v soboto na polovico. In sedaj ga v enih obratih odpravijo, ali pa so ga odpravili popolnoma.

Svet se giblje, in socialisti, ki so vse to napovedovali in še veliko več, navsezadnje niso tako “sanjavo nevedni”, kakor so trdili delodajalci.

Zaupati v samega sebe je prvi pogoj vsakega uspeha.

Resnim in pametnim za smeh in kratek čas.

IGRALSKI TALENTI SLOVENSKE FARE V CHICAGU.

V Chicagu obstoji poleg drugih tudi slovensko katoliško dramatično društvo. Igre, ki jih navadno prireja, so za v staro šaro, če pa včasih zbero kaj boljšega, je pa od "brezverca".

"Amerikanski Slovenec", ki je glasilo popačevanja slovenske dramatike v Ameriki, je vedno vse od kraja pohvalil, samo da je bilo "katoliško" od katoliškega" društva. Prišel pa je neki Rev. A. U., ki je svoje katoliške igravce na katoliškem odru precej pokrtačil in s tem prelomil tradicijo. Od farovža sem se čujejo glasovi, da so na tega gospoda duhovna radi njegove kritike hudi igravci in "ljudje", in da je urednik frančiškanskega dnevnika že obljubil, da take kritike ne bodo več smele v list.

Rev. A. U. je imel dober namen: spreobrniti kriverovske nazore o dramatiki na slovenskem katoliškem odru v Štefanovi fari. Tisti, kateri se zanimajo za dramatiko in za "dobro igranje", naj se potrudijo prečitati kritični spis gospoda duhovnika, ki je tako lepo in po tolikih ovinkih "potadlal" katoliške igravce in igralko. Kar je v duhovnikovi kritiki podčrtano, smo podčrtali mi, da pokažemo, kako gospod kritik v eni in isti sapi preklicuje, kar trdi, da se preveč ne zameri. Njegova kritika se glasi:

Kat. Dram. Klub chikaški je pričel z "Namišljenim bolnikom" svojo zimsko sezijo. Ko sem dobil vabilo v roke, sem se razveselil: Dram. klub ima zaupanje v svojo moč, izbral si je igro, ki so jo igrali že na vseh svetovnih odrih. Igro znamenitega Molierja, francoskega komedijanta. Razveselil sem se, obenem pa me je le navdala tiha bojazen: ne bodo je kos. Še profesionalni odri se je nekoliko boje, ker je le slika vzeta iz pretečenih stoletij francoskih. Tem težje jo je spraviti na diletantski oder, ki večkrat nima ne prave scenarije, ne pravih kostumov. Vseeno reči moram: Dram. Klub se je postavil z njo. *Ni se ravno postavil v vseh svojih igravcih*, toda celotna slika je bila povoljna.

Junak veseloigre, Mr. Mencinger, jo je tako dobro zadel in se tako uživel v svojo vlogo, da smo ga res uživali, se mu iz srca smejali; mislim, da bi bil sam Molier z njim zadovoljen pred dvesto leti, pa tudi večji poklicni odri bi se ga ne branili prav nič. Dram. Klubu častitamo, da ima tako moč. Za njim je najbolje igral Mr. Avguštin. Kakor bi gledali pred seboj pravega mladega dohtarčka, ki mu nekoliko manjka v butici, brihtnost mu gleda samo z brkic in las, v vsem svojem kretanju pa je nerodna klada. V svoji ljubezenski izjavi bi se bil morda lahko bolj razgorel, drugače je v vsem pogodil. Oče njegov, Mr. Skala, je bil tudi veren oče svojega sina. Zateleban v svojega potomca, nadušljiv starček, do neumnosti zaverovan v važnost in vzvišenost svojega poklica, prav kakor so nobel očetje, v svojem sinčku vidi samo sebe. Toda ali ni časih *nekoliko preveč obračal pozornost gledavcev nase in to v trenutkih, ko je imela glavno besedo druga oseba?* — Arganov brat: Mr. Albin Zakrajšek. Dober v drugem dejanju, pri tretjem dejanju *pa je pretlraval, ne ravno preveč, ravno toliko, da smo vedeli.* Gospodu Albinu ni toliko do brata, da bi ga ozdravil

namišljene bolezni in rešil dohtarskih krempljev, temveč mu je predvsem, da bi občinstvo pripravil do smeha. *Kakor hitro pa zaide igravec z odra in iz vloge,* je po njem. Gledavci nismo videli v njem več to, kar bi morali videti, — Arganovega brata — dobrovoljčka, *videli smo g. Albina, kot ga lahko vidimo vsaki dan v tiskarni "Edinosti".* Zdi se mi, da je to še Mr. Mencingerja motilo. V začetku 3. dejanja je prišel precej iz tira. Drugače je še precej igravca g. Zakrajšek! — Cleante. — Mr. Bicek, je igral povoljno, *nekoliko preveč lesen je bil za svojo vlogo,* vsaj meni se tako zdi. — Navadno so ljudje, ko jih popade bolezen ljubezni, vse drugačni. Tudi Angelika — Miss Janesheva, *je bila suha, nema, brez življenja.* V prvem dejanju, ko ji oče razodene svoj sklep, zakaj se ni bolj razvnela, kakor bi se razvnela, če bi se ji v resnici zgodilo kaj enakega? Ko sta prišla snubca, gospoda dohtarja, kje je bilo ogorčenje, kje mržnja, kje jeza do Tomaža, do očeta, do vseh, do vseh, kar jih je bilo v hiši? In v tretjem dejanju! Oče ji je umrl. Zakaj se ji ni zatrgalo srce v obupni žalosti? Padla bi naj bila na očeta in jokala, jokala, da bi nas pretresalo . . . Nič, nič . . . Morda režija ni bila tako dobra, ali se pa ne zna gospodična vživljati v vloge? — Toinetta — Miss Paulina Grilova, — jo je še kolikor toliko pogodila. Pa tudi ni bilo, *kakor bi moralo biti.* Nekoliko preveč se je silila v ospredje; pisatelj ji ni dal toliko, kot si je sama vzela. Premalo služkinje je bilo v njej. Res, da je služkinja posebne vrste, obnaša se, kakor da je gospodinja v hiši, to je hotel tudi pisatelj. Ni pa hotel, da bi bila tako mogočna kot je bila gospodična, tako visoka kot je bila gospodična in tako samozavestna kot je bila gospodična. Nobena služkinja, tudi, če je še tako "gosposka", ne bo taka. — Purgon — Mr. M. Kobal, je bil dohtar po volji božji in volji Molierjevi. Enako notar in lekarnar — Mr. Pernich. Prav kakor so gospodje te sorte. Ponosni, vestni, toda neizprosni, če jim kdo meša poklic in račune. Tudi Miss Kavčičeva je dobro podala sestrsko ljubezen, ki ji ni prav nič za srečo in blagor sestre, temveč jo ob prvi priliki izda.

Te so bile osebe v igri. Ena je še: Belina, žena Argantova, *ki se ji je pa ponesrečilo v vsem.* Ni zadela žene, ni zadela mačehe, ni zadela intrigantke, intrigantke, ki ji ni prav nič do moža, ki kaže samo hinavščino in zavratnost in pohlep po mastni zapuščini. — Morda je prepoštena, da bi se mogla vživeti v tako grdo vlogo, kot jo je poveril pisatelj Belini. Hudobna bi morala biti, hudobna do hčerke in moža, služkinji je prijazna le zato, ker jo rabi v sredstvo svojim podlim namenom. In v zadnjem dejanju bi se bil moral razodeti njen značaj v vsej goloti in nesramnosti, pa je bila tako nedolžna in lepa. — Samo oni "hvala Bogu" in krik "uuuu" nam je povedal, da ni marala za moža.

Mislim, da je bilo sploh premalo časa za popolno režijo igre. Kakor sem zvedel, so pričeli z vajo šele pred poldrugim mesecem in vsak teden so imeli vajo. Torej morda deset vaj vsega skupaj. Še na poklicnih odrih imajo več vaj, ko so vendar izurjeni igravci; na takem diletantskem odru bi morali pa že večkrat priti skupaj. Režiserju bi priporočal Skrbniškovo knjigo o "Diletantskem odru." Dobi jo v knjigarni Edinosti. Tam bo našel poglavje o izbiranju igre.

"Namišljeni bolnik" je bil sicer dobro izbran. Pa bi ga moral vendar nekoliko prekrojiti. Tujke, ki jih naše ljudstvo ne razume, ven! Višje slovenske besede, ki jih ne razumejo ne igravci, ne gledavci, ven! Pra-

vi: menica! Stavim, da ni nihče v dvorani vedel, kaj je to. In vendar jo rabimo vsako minuto. "Ček" pravimo po naše. Kaj bi tisto visoko slovenščino mlel, s špičastim "i" in sikajočim "s". Po domače jo udari, kakor ti oče in mati govorita doma. "Šema," "Avša," ne pa oni neumni "ignorant, ignorant, ignorant" preoblečenega dohtarja v zadnjem dejanju. Tiste besede o Moliereju bi bil pa lahko prav popolnoma izpustili. Pomen so imele samo za oni vek, ki je osebno poznal Molierja, brezbožnega komedijanta, ki sta ga preklinjala svet in cerkev. Naše ljudstvo ne ve, kdo je bil. — *Tudi vloge ni prav razdelil g. režiser.* Vloge bi bil moral razdeliti po zmožnostih in naravni dispoziciji (na vse bi bil moral gledati, na glas, značaj, kretnje igravca). In zakaj jim ni izbil iz glave vsako upanje na šepetalčev omarco? Šepetalčeva omarca pač ni zato na odru, da bi podpirala igralčev neznanje. Saj so pri vseh treh dejanjih naprej in naprej strmeli vanjo. Pa da bi še ne bili tako gluhi, bi še bilo! Tako pa je časih šepetalec tako "šepetal," da ga je slišala Mrs. Banič, ki je pri vходу dvorane vstopnino pobirala.

Toliko. Malenkosti, ki pa niso tako malenkostne. Napisal sem jih zato, da bi se zavedal Kat. Dramatični Klub svoje naloge in se od igre do igre spopolnjeval. Če mu ni za oder in umetniško uprizorjanje, mi bo zameril, če mu je za prospeh, se mi bo zahvalil. Z veseljem čakamo nedelje, ko se bo zopet pokazal. Zakaj moč je v njem in korajže in te korajže se pred vsem veselimo. — *Rev. A. U.*



ŠE NEKAJ ZA SMEH IN KRATEK ČAS, IN PA BREZ KOMENTARJA.

Kameleon, ki urejuje "G. S.", je priobčil 83. številka lista češke-slovenske-mednarodne kompanije "članek" v obliki "pripiska" (ogrizka), v katerem "komentira" poročilo v Proletarcu o izvolitvi novega podpredsednika SSPZ. Tisto poročilo v Proletarcu je bilo stvarno, podprto s številskimi in brez vsakih zabavlje. "Metla", ki pometa danes uredništvo "Glasa Svobode", in ki je enako pometala v uredništvu Zotijevih listov ter v uredništvu "Amerikanskega Slovenca" ter "Ave Marije", pravi in modruje ter čika na sledeče čikarske načine:

"Čikaška pipčarija ne more preboleti Somrakovega poraza pa ga ne more. Baje je neki oberpipec zbolel iz same žalosti nad smolo našega preljub. Petra. Potem pa zajčja togota! Ta, šele ta! Ta ga pihne, da je kaj! V svoji blede trobentici piska nekaj o izvolitvi Zvezinega podpredsednika. Pa zavija in zavija, da bi malo zavil pekoče trpljenje. Vse sorte čenčarije navaja. Najboljša pa je tista, ki pravi, da je podpredsednik Frank Boštič brez vsakršnega pomena. Bomo videli. Uverili se bomo najbrž, da je ta izvolitev začetek konca Somrakovega cokljanja in škiljenja čez plot from Height to 26th Street near Lawndale Ave. Naše članstvo ne mara delati na to, da bi se podvrglo šikanam in kapricam čikaških lipcev. Razne številke navaja zajčja togota v svojih neubranih in hreščočih orglicah. Toda z vso običajno zafrkljivostjo pa ne omenja, da sta se dobri dve tretjini vseh oddanih glasov izrekle proti združenju. — Čveka in čveka, kakor je navajen. Tako zavija in zakriva kakor je to delal, ko je namigaval, da je pretežna večina bolnikov pri naši največji podporni organizaciji samih simulantov. Bostič je v resnici dobil krasno večino. Petinosedeset društev se je z večino izreklo zanj in s tem seve proti združe-

nju. Tri četrtine tistih, ki niso glasovali, so tudi proti združenju. Torej približno štiritisoč in devetsto članov in članic. To je vse jasneje povedano kakor pa tisto zajčje zavijanje in prikrivanje. — Tista društva, ki so po večini glasovala za Somrakovega varovanca, bodo sčasoma tudi prišla do prepričanja, da se naša Zveza lahko popolnoma sama upravlja vsaj toliko časa, kolikor se bo tista, ki je pod komando čikaške pipčarije z neprestanimi in težkimi dokladi. Kdor se hoče združiti z nami, naj pride k nam. Naša Zveza je gospodarsko na jako trdnih nogah. In o tem je uverjena dvetretjinska večina tistih članov, ki so glasovali na pravkar zaključenem splošnem glasovanju. Za zajčje čenče se naša Zveza zmeni toliko kolikor za lanski sneg. — Čikaška metla." (Po domače, Zvonko Novak.)



Finska kooperativa v Waukeganu ena najvzornejših v deželi.

Finska zadruga v Waukeganu, Ill., ki je bila ustanovljena pred 15 leti, je ena najvzornejših zadrug v Ameriki, kakor poroča publikacijski biro Kooperativne lige s sedežem v New Yorku. Waukeganska finska zadruga (konsumno društvo) ima nad tisoč članov, med katerimi niso samo Finci, ampak tudi Amerikanci, Švedi, Nemci itd. Zadruga ima dve grocerijski prodajalni in mesnice ter veliko mlekarino. Ustanovila se je s \$630 kapitala. Danes znašajo njene investicije v deležih in hranilnih vlogah okrog \$65,000. L. 1925 je prodala v svojih grocerijah in mlekarinah za okrog pol milijona dolarjev blaga. V istem času je napravila \$21,658 dobička. Vsak član je dobil 6% dividende in 4% od svote, ki jo je potrošil za nakup potrebščin v njenih prodajalnah. Zadruga ima 38 delavcev in delavk, in ducat voz, s katerimi razvaža blago odjemalcem. Skozi zadnja tri leta narašča njen promet za okrog \$100,000 letno.

Business ni edini namen te zadruga, kajti peča se tudi s prosvetnim delom. Prireja predavanja za svoje delavce in člane, poletu piknike, v zimskem času pa domače zabave in razne priredbe kulturnega značaja. Prireja tudi izlete v mesta, kjer so velike kooperative, da ima članstvo priliko primerjati in videti razlike.

Finci v Waukeganu so imeli svoječasno močno socialistično organizacijo, katere so se l. 1921 polastili komunisti. Poslednja leta je Workers Party izgubila med Finci v Waukeganu skoro vse pristaše, in mnogi bivši člani soc. stranke žele, da se bi povrnil v njo. To se zgodi, kakor hitro mine glavobol, ki je med večino bivših komunistov nastal kot posledica neuresničenih upov.

Waukegan ima tudi dobro idočo slovensko združeno prodajalno, ki pa se v ameriškem svetu ne oglašja toliko kot finska zadruga. Dasi njen promet ni tolikšen kakor oni finske zadruga, je vendarle velik in se veča.



Dva nova kluba J. S. Z.

Nov klub J. S. Z. je bil organiziran dne 17. oktobra v Mills, Pa., v katerega je pristopilo 15 članov. Drugi je bil organiziran isti dan v Luzerne, Pa., z 11 člani. Na obeh ustanovnih sestankih je bil navzoč s. A. F. Žagar, upravnik "Proletarca".

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

HENRIK PEČARIČ O PIJAČI, UNIJI, NAPREDKU I. T. D.

ST. MICHAEL, PA. — Zaeno s tem dopisom pošiljam tri naročnine, kar ni mnogo, a vendarle boljše kot nič, posebno še sedaj, ko so bolj pasji dnevi, ko vino vre v sodih in glavah. Čas je porabljen za prešanje in za vretje, zato ga za duševno delo le malo preostaja. Jako redki so, ki hočejo poleg druge tudi duševno hrano. Kompanijam to ugaaja, ker imajo večje dividende, delavcem pa je to pomankanje potrebe za duševno hrano v splošno škodo.

Ni lahko med našimi ljudmi kritizirati "pijačo". Vsi radi pijemo, pravijo, in glaž ali dva ne škodi. Morda ne. Ampak med nami ni navade, da bi ga merili "po glažih". S tem ne mislim naše nasebne, ampak VSE nasebne. Pijemo. Pijemo. Pijemo. Bilo žeganje, bila krstija, bila poroka, srebrna ali zlata poroka, god, krstni dan, razvitje ali blagoslovljenje zastave, odhod ali prihod "iz starega kraja", vedno pijemo in ob vsaki priliki.

Nič si nimamo očitati ne eni kot drugi. Pije se na cerkvenih veselicah, tudi če jih prirejajo Marijine device, in pije se, kadar imajo priredbe svobodomiselnosti ki mislijo svobodno in tisti ki mislijo pijano.

"Ti, kaj pa ti je, da šinfas proti pijači?" Morda bi mi eden ali drugi zastavil to vprašanje, ki je za Slovence v resnici nerodno. Nešteto naših narodnih pesmi povišuje "glažek al' pa dva", in vse polno jih je, ki opevajo "vince sladko", dasi je bilo navadno precej kislo, drago in močno.

"Lejga no! Tavelka baraba je bil, prepil bi tudi jezero, zdaj pa kar naenkrat tak preobrat!"

Nič se ni treba čuditi. To ni nikakršen čudež, in ker ni, so take stvari mogoče in se lahko dogode. Preobrat v življenju človeka je veliko lažji kot v družbi. Dobi se ta ali oni, in magari jaz med njimi, da pije in pije, ali da je pil in pil, in vse bi prepil, in izpil bi iz sebe zadnjo trohico pameti in bi umrl vsled alkohola kot alkoholik. Tisoče po svetu jih napravi tako. Stotisoči stoje med življenjem in smrtjo. Pij! Pij vsaki dan, ali vsaj vsaki drugi dan do nezvesti. In človek pije ter hira. Če pa se odloči med življenjem in smrtjo in reče alkoholu: Ti me ne boš ugonobil! tedaj je to preobrat v življenju posameznika, in tak preobrat pomeni vedno ODREŠITEV!

Mož, ki je mož, lahko premaga samega sebe. Volja je potrebna, drugega nič. Brez volje ne gre, in brez vztrajnosti se ne premaga nobenih skušnjav in ovir. Odločnost, volja, moč, — pa gre brez bolečin. Ako ni volje, omagaš, padeš, in še bolj zagaziš. Zasedujmo poročila naših podpornih organizacij. Alkohol je strašen morilec delavske mase. Žre ji možgane in fizično silo.

* * *

Za vsako stvar je treba odločnosti.

Če se enkrat odločiš, da pristopiš v socialistično stranko in da postaneš NJEN AGITATOR, je treba ODLOČNOSTI. Brez te ne bi napravil takega sklepa, in še manj bi ga izvršil.

Socialistična stranka je stranka delavskega ljudstva. Druge, ki bi odgovarjala potrebam AMERIŠKEGA DELAVSTVA ni.

Ogiblji se fraz o bojih s puško in bajonetom, kajti taka orodja so v navadi od kar se je človek naučil pobijati nasprotnika, ali pa napadati človeka s kamnom. Boj proti bajonetu in puški, boj proti kanonom, in boj za človeka, to je edini boj, ki je vreden človeka.

Morilna orožja so vedno naperjena proti "masi". In masa v svoji duševni pijanosti ubija "maso". Ena masa ubija drugo, oziroma se pobijata med seboj, čemu? Nič ne vedo čemu, a pobijata se na povelja ljudi, ki izkoriščajo ter zavajajo maso.

Revolucionarji poslednjih let, ki so postali "revolucionarji" čez noč, so preplavili deželo in pridigali o revoluciji, o puški in rdeči krvi.

Vprašal bi vse tiste ki so jim verjeli in odobraval njih provokatorsko početje, kaj je s tistimi brošurami, barikadami in rdečo krvjo?

Kje je ves tisti trušč in hrušč, in kje je tisti slavni importiran general, ki propagira revolucijo v tej deželi za dolarje, ki jih izema iz hrvatskih in kolikor more tudi iz slovenskih delavcev?

Bebci drve za bebci. Ljudje, ki ne znajo računati, nikoli ne računajo, in ljudje, ki jih zabolja glava pri misli da bi bilo treba misliti, nikoli ne mislijo. Toda DELAVCI morajo misliti, ako se hočejo osvoboditi. Fraze kakšnega importiranega provokatorja jih ne bodo rešile.

* * *

Očetje in drugi so nas učili: Bojte se smrtnih ure! Duhovniki pravijo: Bodite pripravljeni, kajti nihče ne ve, kdaj vas pokliče Gospod.

Vse to je lepo in romantično ter zelo pogrebniško ob enem. Toda to so bajke, kajti gospod ne kliče vsakega posameznika, in ljudje si stvari kot so prihajanje v življenje in odhajanje iz življenja največ sami urejejo, v kolikor nimajo pri tem opravljen naravni zakoni.

So pa tudi vzroki, kakor za vsako stvar na svetu in v vsejmirju. Nekateri so za posameznika premagljivi, drugi niso.

Omenim naj ob tej priliki, da smo imeli v tej nasebini sedaj dve smrtni neizgodi. Oba, ki sta se poslovlila od nas, sta bila po narodnosti brata Hrvata. Prvi, ki smo ga izročili materi zemlji dne 1. sept., je bil Nick Grasha, član dr. št. 190 SNPJ. Ni bil v prednjih vrstah, a šteli smo ga vendar za naprednjaka. Podlegel je proletarski bolezni. Bil je samec. Drugi, Matija Serbel, zapuščal ženo in petero otrok. Kakor prvega, je tudi tega strla proletarska bolezen. Izročili smo ga materi zemlji dne 17. oktobra.

Mike Lukanič se je ponesrečil pri delu. Zdrobilo mu je nogo in dobil je poškodbe v hrbtu. Podsulo ga je kamenje. Ko to pišem, se nahaja v opasnem stanju v bolnici Vinber, Pa. Mike Lukanič je oženjen, in njegova nesreča je zaeno nesreča za vso njegovo družino.

To so dividende premogarjev, ki so vsepovsod enako visoke in za premogarje enako pogubne.

M. Lukaniču želim skorajšnjo okrevanje, družinam pokojnikov pa izrekanje sožalje.

* * *

Na svoji agitaciji za Proletarce nas je posetil nje-

gov upravnik sodrug Anton Žagar. Z uspehom se ne morem hvaliti. Bilo je premalo časa, in še v tem je oviralo agitacijo slabo vreme; pa tudi "vrelo" je premočno, in za ukvarjanje z listi ni bilo časa. Ko se vretje poleže, bo boljše.

Zadnjič sem pomotoma poročal, da smo do skrajnosti ničevi. V tem oziru moram nekaj popraviti. Imamo majnarsko organizacijo in tudi tehničarja (vagača), ki ga plačujemo sami, in v to svrhu pobiramo prispevke med seboj, ker ne pripadamo k U. M. W. of A. Tudi na ta način si veliko pomagamo. Žal, da se toliko delavcev po vseh teh izkušnjah še ne zaveda, kolikega pomena je sodelovanje in organizacija, katera deluje v prid skupnosti. Ker je te zavednosti premalo, je treba za sodelovanje in za prispevke premnogokrat trkati od vrat do vrat, a sedaj še ni odpomoči.

Henrik Pečarič.

PRIREDBA TAMBURAŠKEGA ZBORA V CANONSBURGU.

STRABANE, PA. — Tukaj je bil ustanovljen tamburaški zbor Triglav, ki priredi v soboto 30. oktobra svojo prvo veselico v dvorani društva Postojnska Jama, št. 138 SNPJ. v Canonsburgu. Vabimo vse, ki so za gojitev takih društev, in žele neprisljane zabave, da pridejo dne 30. oktobra v omenjeno dvorano.

Klub št. 118 JSZ. je zelo aktiven, in med sodrugi vlada najlepša sloga.

Delavske razmere v tem okrožju niso kaj prida. Dela se precej, ali zaslužek, ta je pa slab. Ne mislim da delavci slabo zaslužijo, pač pa obratno. Ali križ je, ker jim kompanije ne dajo vsega zaslužka, ampak le majhen del. Tisto vsotico ki jo delavec prinese domov na plačilni dan, mora obračati in obračati, da more z njo shajati on in družina, kajti v takih okolščinah rine le s težavo naprej. Ali kot pravi Kranjec, kar je, je! Dva dolarja sta dva dolarja, dve sto pa dve sto. V ostalem smo kakor tisti Ribničan, ki je dejal: Vem, da ni v tej dolini mojega konja, ki se mi je izgubil, ali ga vseeno iščem v nji. Tudi mi iščemo kjer nimamo kaj iskati, bojimo pa se v splošnem organizacije, in branimo se strniti vsi skupaj v močno delavsko armado, ki bi NAŠLA kar je NAŠEGA in nam dala kar nam spada. — Jože Boštjančič.

JAVEN KAMPANJSKI SHOD.

MILWAUKEE, WIS. — V petek 29. oktobra ob 8. zvečer priredi centralna organizacija soc. stranke v So. Side Turn Hall velik kampanjski shod, ki je za volilce okrožja v katerem živi največ rojakov naše nasebine največjega pomena. Ob enem ima seveda enako važen pomen za vse delavce v tem okraju.

Sleherni slovenski delavec, ki se zaveda, da šteje njegov glas ravno toliko kot Morganov in Rockefellerjev, se bo udeležil tega shoda. Od nas samih je odvisno, koga si izberemo za svoje zastopnike. Ako glasujemo za kandidate kapitalističnih strank, ne bodo zastopali nas, ampak sebe in svoje interese proti nam. Če glasujemo zase in s tem za kandidate socialistične stranke ter jih izvolili, bomo v resnici imeli delavske zastopnike.

Mi hočemo, da nas zastopajo v zakonodajah naši ljudje, ki so pravični, ki so proti korupciji, ki se ne sebično in požrtvovalno trudijo koristiti ljudstvu.

Če se zavedate, da spada vaš glas vam, ga boste oddali sebi in vsled tega boste glasovali za celotno socia-

listično listo. Naredite križ v krogu polega imena SOCIALIST PARTY. Ako tako glasujete, boste oddali glas za soc. stranko in za vse njene kandidate v Wisconsinu.

Udeležite se shoda v petek 29. oktobra, in agitirajte med vsemi v tem delu našega mesta, da se ga udeleže. Govorili bodo, Edmund Melms, kandidat za kongresnika; A. B. Benson, kandidat za šerifa v milwauškem okraju; Geo. L. Tews, kandidat za poslanca v legislaturo; Chas. Pogorelec, tajnik JSZ. in kandidat za kongresnika *at large* v Illinoisu. — Victor Petek.

DELAVCI V MICHIGANU, NE POZABITE KAJ JE VAŠA NALOGA DNE 2. NOV.

DETROIT, MICH. — Dne 2. novembra so volitve. Stotisoči bodo glasovali za demokratsko, ali za republikansko stranko, in vrgli svoje glasove proč. Tisti ki ne bodo šli na volišče, bodo istotako vrgli svoje glasove proč.

Kajti kdorkoli glasuje za republikansko in demokratsko stranko, glasuje za kapitalistične stranke. In kdorkoli ne glasuje, glasuje istotako za kapitalistični sistem.

Kdor glasuje za socialistično stranko, glasuje za delavstvo in za ljudske interese ter proti kapitalizmu.

Frazarjem, zgagarjem, razgrajčem in provokatorjem se je posrečilo, da so pred leti michigansko socialistično stranko skoro docela ugonobili. Michiganska državna organizacija je bila vsled vodstva ki je prišlo pod kontrolo takozvanega "levega krila" in je kršilo strankino disciplino na vseh koncih in krajih, l. 1919 suspendirana iz stranke katero je vodil pokojni sodrug Debs, in se je potem v Michiganu reorganizirala. Toda notranji boji so socialistični stranki v tej državi veliko škodovali, in škodo ne trpi le socialistična stranka kot taka, ampak vse delavsko gibanje v tej državi.

Toda ker vemo, da je socialistična stranka delavstva, da je ona EDINA ki je prestala krize notranjih bojev in da je po osemletnih eksperimentih edina ki je prestala preiškušnje, je pred nami ta resnica: Ameriško delavstvo je imelo že mnogo delavskih strank, posebno po svetovni vojni.

Vse so proglašale smrt socialistični stranki.

In vse so propadle.

Socialistična stranka, katero pokopavajo od vsega njenega začetka kapitalistični politiki in kapitalizem z ene strani, konkurenčne delavske skupine z druge, pa živi, in je edina delavska stranka v Ameriki, ki je DOKAZALA, da ima pravico do življenja. Ne samo pravico, ampak pogoje za življenje, in ker jih ima, je ostala na pozorišču in na POGORIŠČU kot stranka.

Socialistična stranka v Michiganu ima svoj tiket, in tisti ki se zavedate da ste delavci, glasujte zanj.

Lista socialističnih kandidatov je vaša lista. Stranka je ne postavlja radi vodstva, ne radi kandidatov, ampak radi VAS, DELAVCEV!

Glasujte za *straight socialist ticket*. Napravite križ v okvirju socialistične rubrike, in povejte vašim tovarišem, da je v njihovem interesu, ako store isto.

Kandidati kapitalističnih strank morajo delati za interese gospodarjev.

Delavci bi lahko to vedeli ne da bi jih bilo treba na to dejstvo vedno opominjati. Delavci bi dosedaj že lahko vedeli, da Rockefeller, Morgan, Henry Ford, Mellon in drugi kapitalisti nikoli ne priporočajo

in ne glasujejo za socialistične kandidate, pač pa so oni tisti ki nominirajo republikanske in demokratske kandidate, delavcem pa naroče, da naj glasujejo ali za demokratske ali za republikanske. Ker med tema strankama ni razlike, kapitalistični interesi vedno dobe, in delavski vselej izgube.

Ameriško delavstvo ima samo eno resnično delavsko stranko, in ta je ameriška socialistična stranka.

Dne 2. novembra glasujte zanjo, za njen program, in za njene kandidate. — *Frank Smerdu.*

DRŽAVLJANOM V ŽELEZNEM OKROŽJU MINNESOTE.

ELY, MINN. — V naši mrzli deželi smo res vsi prezeblji, celo rudarji, ki so pod zemljo in jih ne dosega nizka temperatura, ki oznanja led, zamrznjena jezera, sneg in ničlo ter nekaj stopinj pod njo.

Hladno je, in občutimo mraz v svojih srcih. Smo pač taki ljudje v taki in taki deželi . . .

Dne 2. novembra bodo volitve tudi pri nas, Nima-mo socialistične liste v tej državi, pač pa listo farmarske-delavske stranke (Farmer-Labor Party). Ker je to stranka ki je socialistični najbližja, in ker je to stranka ki je nastala kot stranka delavcev in farmerjev, je za delavstvo v Minnesoti najbolje, da glasuje zanjo tudi 2. novembra. Kandidat Farmarske-delavske stranke za guvernerja je bivši zvezni senator Magnus Johnson. Za zveznega senatorja kandidira na tej listi Geo. Lumen. Za komisarja 4. okraja glasujmo za sedanjega komisarja W. M. Fay-ja. Oh je nam naklonjen sedaj in če bomo glasovali zanj in ga izvolili, se ne bomo kesali, ker je ne le ljudski kandidat, ampak naklonjen tudi našim ljudem. — *Star naročnik.*

NOV JUGOSLOVANSKI DOM V WARRENU.

WARREN, O. — Tukajšnji novi Jugoslovanski dom je dograjen, in sedaj se izvršuje notranje delo. Po zavrženju kontraktarja bo vse delo v domu gotovo v teku mesec dni, in otvoritev bomo obhajali 28. novembra t. l. Priprave za to slavnost so v teku.

Ker se leto bliža koncu, je direktorij zaključil obdržavati sejo delničarjev Jugoslov. doma dne 7. nov. ob 2. popoldne na 2100 Niles Ave. Delničarji, udeležite se te NOMINACIJSKE seje polnoštevilno in delujte za prospeh svoje korporacije.

Prvo veselico (vinsko trgatve) v korist novega doma priredimo dne 30. oktobra. Veselični odbor je to prireditve obdal v skrivnosti; znano je le, da bo to ena najinteresantnejših priredb kar smo jih imeli v tej naselbini, drugo pa vam postane znano ko pridete 30. oktobra na veselico. Odbor vas zagotavlja, da boste veselo iznenadeni.

Dom je, kot pove ime, jugoslovanski. V odboru so Slovenci, Hrvatje in Srbi, in istotako člani. Tri narodnosti v eni v skupnem domu. Apeliramo na slovo vseh treh, da bo poskus razveseljiv in prinesel uspehe. Gradimo ga za vse Jugoslovane v naselbini, in vsem bo koristil. Nasprotstva, kolikor jih je, naj izginejo, in za vlada naj sloga.

Korporacija Jugoslov. doma ima svoja pravila v slovenskem, hrvatskem in angleškem jeziku, ki so že poslana v tisk, in se bo vsakdo lahko seznanil z njimi.

Upravni odbor je razposlal večjim podpornim organizacijam in firmam ponudbe za oglašanje v proslavni knjižici otvoritve Jugoslovanskega doma. Cena oglašom je: cela stran, \$10; pol strani, \$6; četrt strani, \$3.50; naslovi in imena posameznikov po dolarju. Vse

naj se pošilja na spodaj označeni naslov pomožnega tajnika, dokler tajnik ne ozdravi.

Tajniki, ki so prejeli srečke v prid tega doma, katere smo razposlali z dovoljenjem tukajšnjega poštarja, so prošeni, da vsote, oziroma poslane tikete vrnejo vsaj do zadnjega novembra. Rezultat žrebanja bo sporočen, kar vsakemu garantiram.

Rojaki delavci, pridružite, ako se še niste, akciji za Jugoslovanski dom.

Jacob Kotar, 72 Roman Ave., Warren, O.

DEBSOV MEMORIAL V CHICAGU.

CHICAGO, ILL. — Socialistična organizacija okraja Cook je s sodelovanjem unij priredila Debsov Memorial v sredo 27. okt. v Ashland Auditoriumu.

Česke socialistične organizacije v Chicagu pa ga prirede v sredo 3. novembra v dvorani SNPJ., s katerimi bodo sodelovali tudi slovenski sodrugi. Prične se ob 8. zvečer. Slovensko delavstvo vabimo, da pride v sredo 3. nov. v dvorano SNPJ. v kolikor mogoče velikem številu. — *P. O.*

NOVA POSTOJANKA J. S. Z.

MINERS MILLS, PA. — S. Anton Žagar se je mudil na svoji agitaciji za razširjenje Proletarca tudi pri nas. Dobil je devet naročnikov, in organizirali smo socialistični klub s 15 člani in članicami. Upam, da se to število zviša že na prihodnji seji, ki se vrši v nedeljo 14. novembra ob 3:30 popoldne pri sodrugu A. Rogliču. Ako se je udeležite vsi, in ako pridobimo v klub vsaki enega kandidata, bo narastel v teku nekaj tednov na 30 članov in članic. — S. A. Žagarju izrekami ob tej priliki priznanje za njegovo sodelovanje in plemenito delo.

Vsak delavec bi moral biti član socialistične stranke.

Kdor ni z delavstvom, je proti njemu. Delavec ki je brezbrizen, je proti delavstvu. Kdor dela skupno s sovražniki delavskih interesov, je izdajalec svojega razreda.

Tretje poti za delavca ni. Ali si socialist in s tem za delavstvo, ali pa si proti delavstvu, ker pomaga vzdrževati kapitalizem bodisi z brezbriznostjo, bodisi s podpiranjem kapitalističnih strank, ali pa s škodljivim ruvarjenjem v delavskih organizacijah.

Socializem ni kakšna poašt, ampak največja, največja stavba, ki se dviga v razvoju človeka in njegove družbe. Socialistično gibanje je gibanje pravice proti krivici. Je kulturno, in uči ljudstvo, da ga dvigne iz mlake neznanja in iz ekonomske mizerije. Socialistično gibanje je sila, ki pripravlja delavstvo na gospodarski in duševni preobrat, da se bo znalo vladati in napraviti svet bolj pravičen in človeški kakor je danes.

Kajti ako imamo vse dolžnosti, čemu ne bi imeli tudi vse pravice?

Socializem je filozofija življenja; je tako velika študija, da ji ni nobena druga enaka.

Pa pride nevednež, ki ne ve da sam sebi zabavlja, ter ti vrže v obraz: Socializem je zanič! Revež ne ve, kako malo je povedal, in kako zelo je razgalil svojo duševno revščino s tako sodbo.

Več misliti, in manj govoriti; več čitati, in manj piti, pa bo za delavce veliko bolj in napredovali bomo hitreje kakor sedaj. — *Frank Lipar, t. č. tajnik kluba.*

PREMIJERA "HRBTENICE" V CHICAGU.

V nedeljo 24. oktobra je bila v dvorani ČSPS. v Chicagu prvič uprizorjena "Hrbtenica", drama v treh dejanjih s prologom in epilogom, posvečena S. N. P. J., katero je spisal ameriški slovenski pisatelj in žurnalist Ivan Molek.

Okrog sedem sto oseb je posetilo predstavo. To je bila prva igra dramskega odseka kluba št. 1 JSZ. v tej sezoni. Priredba je bila uspešna v vseh ozirih. Kar se tiče predstave same, bo o nji več poročano v eni prihodnjih števil.

To igro bo naš dramski odsek uprizoril v nedeljo 21. novembra v Hrvatskem domu v So. Chicagu pod avspicijo društva Delavec, št. 8, SNPJ. — P. O.

V ZNAK PRIZNANJA.

Odbor kluba št. 1, JSZ., se zahvaljuje vsem, ki so sodelovali na kakršenkoli način, da je naša priredba v nedeljo 24. oktobra v dvorani ČSPS. tako sijajno uspešna.

Uspeh je zasluga vseh: igralcev na odru, delavcev in delavk, bilo kjerkoli, ki so skrbeli, da je bil vsakdo postrežen, in da se je vsakdo zabaval v naši družbi tako, da se je v resnici zabaval.

Vse priznanje sodrugom in sodruginjam, katerih naloga je bila skrbeti za "lačne in žejne", kajti imeli so mnogo dela, in izvršili so ga v zadovoljstvo vseh.

Omenimo naj s. F. Godino, ki je bil to pot, kakor že mnogokrat prej, "masker" naših igralcev, nadalje reditelje med igro, ki so vzorno vršili svoj posel, John Čemažarja, ker je tako spretno zadovoljil publiko, in vse, katerim je bilo ležeče na tem, da prva priredba kluba št. 1 v tej sezoni doseže uspeh, kakor ga je dosegla. — Odbor kluba št. 1.

Agitatorji na delu.

Naročnin so poslali:

Anton F. Žagar, na agitaciji v Penni in N. Y.	106
John Bozich, Collinwood, O.	5
Anton Šular, Gross, Kans.	5
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	4
John Krebelj, Cleveland, O.	3
Anton Vičič, Waukegan, Ill.	3
Frank Nagode, Sheboygan, Wis.	3
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	3
Joseph Volk, Cleveland, O.	2
Anton Miklich, Klein, Mont.	2
Frances Zakovšek, N. Chicago, Ill.	2
Frank Benchina, Chicago, Ill.	2
John Mrzel, Dillies Bottom, O.	2
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	1
K. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	1
Max Martz, Buhl, Minn.	1

SEJE KLUBA J. S. Z. V GIRARDU, O.

GIRARD, O. — Seje soc. kluba št. 222 J. S. Z. se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7 uri zvečer v Slovenskem Narodnem Domu. Delavci to je naša organizacija, pridružite se ji! Naš klub ima tudi lepo zbirko knjig. Izposojajte si jih! **TAJNISTVO.**

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje soc. kluba št. 27. se vrše dvakrat v mesecu: vsako drugo nedeljo dopoldne in vsako tretjo nedeljo popoldne. Seja četrto nedeljo v mesecu je namenjena v glavnem za predavanja in diskuzije. — Sodrugi, prihajajte redno k sejam in pridobite klubu novih članov!

Listu v podporo.

XV. izkaz.

Rock Springs, Wyo.: Joseph Jereb, 50c.
 Mt. Clemens, Mich.: Anna Sedminek, 25c.
 Pittsburgh, Pa.: Anna Skerl, 50c.
 Waukegan, Ill.: John Dobrovoljc, 25c.
 Grays Lake, Ill.: Louis Kužnik, \$2.00.
 Cleveland, O.: Fr. Podboršek, \$1.00.
 Lawrence, Pa.: Louis Britz, \$5; nabrano med člani v prostorih dr. št. 245, SNPJ., \$5.10, skupaj \$10.10.
 Strabane, Pa.: Nabral v veseli družbi John Jereb, \$1.75.
 Vandling, Pa.: Po 50c: Jos. Čebular, Ant. Mlinar, Ant. Bučar in Fr. Petelin, (poslal A. F. Žagar) skupaj \$2.00.
 Cicero, Ill.: Frank Stouchal, \$1.00.
 Chicago, Ill.: Jos. Bonca, \$1; John Matte, 25c, skupaj \$1.25.
 Glencoe, O.: Val. Kobler, 50c.
 Breezy Hill, Kans.: Paul Homar, 50c.

ZA POVEČANJE LISTA:

Anton Semec, 50c.
 Waukegan, Ill.: Klub št. 45, JSZ. \$1; Ant. Novak, \$1, skupaj \$2.00.
 Canonsburg, Pa.: Prispevali člani kluba št. 118, \$8.25. (Poslal John Terčelj).
 Avella, Pa.: Klub št. 225, JSZ., \$5.00.
 Little Falls, N. Y.: John Malovasich, \$1.00.
 Forest City, Pa.: Klub št. 10, JSZ., od prebitka veselice \$20.00.
 Pueblo, Colo.: Mary Babnik, 50c.
 Brooklyn, N. Y.: Po 50c: Math Corel in Blaž Lambar; John Sneider, 10c. Skupaj \$1.10.
 Cleveland, O.: Po \$1: John Mevšek, Pezueli; po 50c: Ant. Brezovar, John Ivančič; po 25c: Mevla, John Galich. Skupaj \$3.00. Skupaj v tem izkazu \$62.95. Zadnji izkaz \$481.73. Skupaj \$544.68.
 OPOMBA: Prejeli smo še iz Canonsburga, Pa. vsoto \$10.00 ker pa nismo dobili imen prispevateljev, bo ta vsota objavljena v prihodnjem izkazu.

KONCERT PEVSKEGA ZBORA "SAVA".

CHICAGO, ILL. — Koncert pevskega zbora "Sava" bo prvi slovenski koncert v Chicagu, ki bo v resnici koncert dotičnega zbora ki koncert prireja, ne pa koncert skupnih zborov. Vršil se bo v nedeljo 5. decembra v dvorani SNPJ. Vstopnice so po 75c, in se dobe pri članih in članicah kluba ter pevskega zbora.

"Sava" ima sedaj nad trideset pevcev in pevk. Nastopili bodo v mešanem zboru, v moškem zboru, v duetih in solospievih.

Kdor ima veselje do petja in je pevec ali pevka, bo zboru "Sava" dobrodošel. Vaje se vrše vsaki torek zvečer v dvorani SNPJ. — P. O.

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krogi. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov.—TAJNIK.

Agitirajte za razširjenje naših listov kot so "Proletarec", "New Leader" in "American Appeal"!

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z. IN DRUGIH NAŠIH ORGANIZACIJ.

MILWAUKEE, WIS. — Kampanjski shod soc. stranke v petek 29. okt. v So. Side Turn Hall. — Sodeluje klub št. 37 JSZ.

CHICAGO, ILL. — Udruženje br. 20, JSZ. (srbski sodrugi) bo imelo v nedeljo 31. oktobra vinsko trgatavo, združena s koncertnimi in drugimi točkami, na 2250 Clybourn Ave.

COLLINWOOD, O. — Klub št. 49 JSZ. priredi velik kampanjski shod v nedeljo 31. oktobra ob 2. popoldne v Kunčičevi dvorani.

WAUKEGAN, ILL. — Klub št. 45 JSZ. uprizori v nedeljo 31. oktobra popoldne štiridejansko dramo "Anfisa", spisal Leonid Andrejev. Zvečer plesna zabava.

DETROIT, MICH. — Klub št. 114 JSZ. priredi v nedeljo 31. oktobra "Halloween" ples in domačo zabavo v Hrvatskem domu na Kirby Ave. E.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 7. novembra koncert pevskega zbora "Zarja" v Slovenskem narodnem domu.

SHEBOYGAN, WIS. — Dramski odsek kluba št. 235 JSZ. uprizori Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi" v nedeljo 14. novembra v Fludernikovih dvorani.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 5. decembra koncert socialističnega pevskega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

MILWAUKEE, WIS. — Koncert v nedeljo dne 12. decembra, ki ga priredi soc. pevski zbor "Naprej" (slavnost petnajstletnice "Napreja"). Sodelovali bodo klubi JSZ. in dramski odsek kluba št. 1.

CLEVELAND, O. — Dramski odsek kluba št. 27 JSZ. uprizori v nedeljo 12. decembra Hauptmannovo dramo "Tkalcu".

COLLINWOOD, O. — Veselica kluba št. 49 JSZ. v nedeljo 19. dec. v Stanševičevi dvorani.

CHICAGO, ILL. — Dne 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

BLAINE, O. — Na Novega leta dan konferenca klubov JSZ. v vzhodnem Ohiju in shod JSZ.

CHICAGO, ILL. — Dramske predstave kluba št. 1 bodo razun prej omenjene na sledeče dneve: V nedeljo 30. januarja v dvorani ČSPS.; v nedeljo 27. marca v dvorani ČSPS.; v nedeljo dne 1. maja v dvorani SNPJ. Slednja bo ob enem prvomajsko slavnost.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

KAMPANJSKI SHOD V MILWAUKEE, WIS.

MILWAUKEE, WIS. — V petek večer dne 29. oktobra se bo vršil v South Side Turn dvorani velik kampanjski shod socialistične organizacije tega okraja, na katerem bodo govorili razni wisconsinski sodrugi in pa Chas. Pogorelec, gl. tajnik JSZ. ter kandidat za kongresnika *at large* na socialistični listi v Illinoisu. Poleg angleškega kluba v tem distriktu mesta Milwaukee sodeluje pri aranžiranju tega shoda tudi socialistični klub št. 37 JSZ. — *Poročevalec.*

PRIREDBA ORGANIZACIJE ŠT. 20, J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Socialistična organizacija, ki ima v JSZ. števil. 20, priredi v nedeljo 31. oktobra zvečer v svojih prostorih na 2250 Clybourn Ave. vinsko trgatavo, na kateri bomo imeli tudi koncertne točke ter deklamacije in govore. Svirali bodo naši tamburaši. Vstopnina 25c za osebo. Pričetek zabave ob 7. zvečer. — *Poročevalec.*

✠ V ŠČIPCI. ✠

SLABO VREME V KANSASU.

Bogme, slabo je pri nas. Drugod kar javno debatirate ali je boljši newyorčan ali kalifornijčan (—prezvetni ljudje!), pri nas pa se moramo zadovoljiti z vsakim "basketom", če se ga le da dobiti. "Ožme" se ga kje na skrivnem in v par dneh spravi s pota na naraven način.

"Takratki" je bolj priljubljen, ker ga je lažje skriti na "krajši" prostor. Pri podjetnih bo tudi "jaka" kmalu prišel v modo. Vrag je, ker vzame toliko prostora, za v zemljo pa je preobširen.

To so torej naši glavni problemi, in nekateri jih znajo reševati s čudovito spretnostjo.

Čemu bi se badrali s politiko! Zakaj naj se ukvarjamo s premogarsko organizacijo in drugimi delavskimi vprašanji! Prijatelji, pri nas smo že vse tisto kar pri vas šele veste, pozabili! Razumete?

Delavski listi in knjige?

Kaj naj mi počnemo s takimi stvarmi? Alkohola ne dajejo od sebe, papirja za zavijanje pa tudi malo.

Stisni ga štamperle, če "ga" imaš, vse drugo ti bo "dodeljeno".

Včasih, posebno kadar je vreme slabo, pozabljamo čez Čikažane in koritarje, kar mi smatramo za eno in isto. Drugače smo seveda zelo napredni ljudje in večinoma ne hodimo k maši, niti se ne vozimo, ampak tičimo v bajti in se zbiramo v bajtah.

Bog ga "frdamaj", kdor trdi nasprotno! — Se še kaj vidimo. — *Rogač iz Kansasa.*

LJUDSKI GLAS, BOŽJI GLAS.

Vera je bunk! "Ljudski glas, božji glas", je drugi bunk. Coolidge, Harding, Wilsona, Roosevelta, Clevelanda itd. itd. itd. je izvolilo ljudstvo — ljudski glas, božji glas. Debsa so zadnjič pokopali, in on je bil ki je ne samo hotel ampak delal za ljudstvo. Ali ljudstvo ga ni hotelo. Ravnalo se je po monarhističnem-kapitalističnem geslu, "ljudski glas, božji glas", in dajalo svoj "božji" in "ljudski" glas najslabšim in najbolj nepoštenim izmed ljudstva.

Prosim, povejte mi, kaj je narobe z ljudskim in božjim glasom? — *Springfieldski radovednež.*

ALI ŽE VESTE?

Kot vam znano, je naš zakajeni Pittsburgh centrum ameriške jeklarske industrije. In znano vam mora biti, da je v enemu pittsburghskih predmestjih sedež največje jugoslovanske podporne organizacije. Do maja to leto je bila napredna in čisto malo komunistična. Pred dvema leti je bila še 51% komunistična. Sedaj tukajšnji komunisti pravijo, da bodo "koncentrirali svoje snage u SNPJ." V bolniškem skladu SNPJ. so jih že koncentrirali, kot nam pove izkaz, priobčen v Prosveti. — *Pittsburghska cekarca.*

MODROST KAMELEONKEGA UREDNIKA.

V "G. S." z dne 15. oktobra piše Zvonko Novak:

"Ameriška delavska federacija je na svoji konvenciji v Detroitu obsodila delavski režim na Ruskem. Čikaška pipčarija napenja vse svoje onemogle sile, da bi zatrla komunistične ideje med našim delavstvom . . . Razen čikaške pipčarije in črne svojati so vse ustanove

delavske. Delavec gre proti delavcu. Delavec se lasa z delavcem. Delavec koplje jamo svojemu tovarišu. In kapitalist se jima smeje . . ."

Kajne, kako "lepo" in "prav" piše kameleon. Je za enotno fronto. Je za komunistične ideje. In je PROTI "čikaški pipčarji", kar znači, da je proti socialistom, ki so že tolikim zavajalcem in provokatorjem preprečili varati naš narod. — RK.

"LEPA PRILIKA".

(Oglas.) Na prodaj list, ki 35 let širi svobodomi-selne ideje. Dobi se ga za dva tisoč dolarjev, po do-govoru tudi za tisoč. Urejuje ga urednik, ki je bil že urednik koledarja Ave Marija, klerikalnega glasila Ame-rikanski Slovenec, in trikrat ali štirikrat urednik Glasa Svobode. Lastniki lista garantirajo, da je njihov ured-nik pripravljen služiti tudi novim gospodarjem neglede na prepričanje. "Komunistom" se nudi posebno lepa priložnost. Pošljite ponudbe na tajništvo nove Sloven-ske svobodomiselnice organizacije. Tajnost jamčena.

ČE NISTE STRAHOPETCI, SE PODPIŠITE!

Vi, Proletarčarji, zakaj se ne podpišete, kadar za-bavljate! Jaz se vselej podpišem, kadar pišem (toda nikoli ne pišem). Z imeni na dan! Jaz, kadar zabav-ljam tajno, zabavljam v ožjem krožku in pošiljam jogre po kostanj v ogenj. Moje ime je čisto. Sem dober člo-vek in vsakemu rad pomagam. Prosim, ravnajte se po meni. Če zabavljate, dajte zabavljati tajno v krož-kih, ne v listih. Jaz ne mažem papirja v listih. Vaš, (ime nečitljivo).

KAJ JE Z ORGANIZACIJO Z DVEMA ODELKOM?

Dne 24. sept. se je vršil v Chicagu ustanovni shod Slovenske svobodomiselnice organizacije, katere organi-zator in glasilo je bivši urednik Amerikanskega Sloven-ca, ki postaja od časa do časa za spremembo tudi svo-bodomislec. Zapisnika še ni objavil, in ni še sporo-čil imena odbornikov, niti ne, ali je bilo na ustanovnem shodu pet ali šest ljudi. Čital sem v tej koloni: Vse, kar Zvonko rodi, je mrtvo rojeno. — P. P.

RUMUNSKA KRALJICA.

Slovenski Cleveland, sporoči nam, ali je res, da bo tvoj edini slovenski alderman načeljeval, oziroma da načeljuje sprejemnemu odboru, ki bo pokleknil pred njenim veličanstvom rumunsko kraljico Marijo, ki se-daj vagabundari s svojim štabom po Ameriki?

Pittsburška cekarca.

MNOGO VIKI KOD NAS.

Slovenske naselbine v Minnesoti mnogo vičejo in hrvatske jim pomagajo. Sedaj smo v znamenju zime, vina in rakijske. — Viko Viković.

KNJIŽEVNI VESTNIK.

"YERNEY'S JUSTICE"

By Ivan Cankar. Translated from the Slovenian by Louis Adamic.

Vanguard Press, New York.

It is my painful duty to comply with the desire of an intimate friend of mine in giving an analysis of the recent translation of a Slovenian book into English language — "Yerney's Justice".

It must be remembered that, on account of the lack of time for a proper analysis, my opinion, as expressed here, is far from being decisive. I merely surveyed the two books, in a comparative manner, analysing in detail only a few chapters selected from various parts of the books.

The story of the book, *Yerney and His Justice* (this being the real title of the book), tells in a simple manner how a rustic peasant servant looked for the genuine justice. It is told in a simple, direct, forceful, but very artistic language without ornamentation. The style and the figures used are such as a crude country character would use. Throughout the story there is much local imagery and touching pathos. It is extremely hard for a translator to reproduce the more delicate touches of the artistic expression, especially where local customs are woven in to the general panorama.

The fact that Slovenian language has no written slang, as some other languages do, presents another difficult problem to a translator, since the characters of the story are of such a strata that they could use no other expression. But to translate a piece of artistic literature into the speech of an ordinary layman means to debase the art to common trash.

Another very important matter toward a proper understanding and appreciation of the translation is the understanding of the local customs of the people, where the general scene takes place; for it is these customs, combined with the circumstances in which the story originates, that render the story so fascinat-ing and pathetic. The anticipated reader of the transla-tion knows nothing about those customs, and the translator fails to prepare him for the subject. To me it seems essential, toward a proper appreciation of the book, to have an introductory note, explaining, at least, those customs that are involved in the plot.

These indirect matters might be overlooked, if the translation measured up anywhere near the original. But this unfortunately has not been, attained. Not only did the translator use slang expression; he made

KAMPANJSKI SHOD,
COLLINWOOD,
OHIO.

se vrši v nedeljo 31. oktobra ob 2. popoldne v Kunčičevi (Payman) dvorani, 15612 Waterloo Rd. Slovenski in angleški govorniki, med njimi John G. Willert, sociali-stični kandidat za poslanca v ohijsko postavodajo. SHOD SKLICUJE KLUB ŠT. 49, JSZ.

a point of using the worst type of it, as can be deducted from the following:

1. "Well, sooner or later one's turn comes", he said. "I kind o' think I'll be next."

1. "Vsi pojdemo; jaz, mislim, bom prvi stopil v njegovo gaz." (All of us must go; I, it seems, will be the first to follow him.)

2. "Hey, where you going?"

2. "Kam?" (Where?)

I could go on quoting even the whole book, if necessary; but it seems that the quotations will more than suffice to verify the above statements.

This is not the only thing that can be said against the translation; for even the presentation of the hero of the story is wanting. The fine coloring of his character is completely lost, and the meaning of his words changed or altered. All that is really translated is the plan of the story. The rest looks more like a plagiarism than a translation. Besides there are numerous omissions and unnecessary additions. Wordiness and grammatical errors are not wanting, and characterization has almost completely disappeared.

Anton Drožina,

a student at the University of Chicago.

"PROLETARSKA ETIKA IN MORALA".

"Proletarska etika in morala" je naslov brošure, ki jo je izdala "Izobraževalna Akcija J.S.Z." v Chicagu. Vsebuje predavanje, ki ga je imel Ivan Molek v klubu št. 1, in po mnenju tega pisca je ta predmet v tem kratkem obsegu obdelan, *kakor najbrž še nikdar ni bil v slovenski socialistični literaturi.*

Če rečem, da je to predavanje mojstersko, ne pretiravam. In ako se razširi med naše ljudstvo v 20.000 izvodih, ne bo koristilo pisatelju, ampak ljudstvu. In pisatelj, oziroma predavatelj, je hotel KORISTITI ljudstvu.

Brošura stane 10c in se jo dobi v založbi Izobraževalne akcije JSZ. Predavatelj se je potrudil napisati spis, ki je vreden imena "Proletarska etika in morala".

Brošura pod tem naslovom je namenjena delavstvu.

Raširite jo, in jo priporočite svojim tovarišem, da jo prečitajo. Če ne bi zadostovalo enkrat, naj jo prečitajo dvakrat, trikrat. Stane 10c, kar je malo, če se vpoštevata, da je duševna hrana najcenejša hrana izmed vseh drugih. Naročila sprejema tajništvo JSZ. — Z.

THE WORKERS MONTHLY

novemberska številka, vsebuje med drugim članke o novembrskih volitvah s stališča komunistične Workers Party, nadalje članke o devetletnici ruske revolucije ter razne politične članke. "The Workers Monthly" je uradno glasilo ameriške Workers Communist Party. Izhaja v Chicagu.

PRIHODNJA PRIREDBA DETROITSKEGA KLUBA J. S. Z. BO DNE 31. OKTOBRA.

DETROIT, MICH. — Klub št. 114 JSZ. priredi v nedeljo 31. oktobra v Hrvatskem domu na Kirby Ave. E. "Halloween" ples, ki bo ob enem domača zabava za vse, ki žele razvedrila. Začetek priredbe ob 2. popoldne. — F. K.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi zaposlenosti urednika z urejevanjem kalendarja in drugimi izrednimi deli marsikdo ne bo takoj dobil pisemskega odgovora na svoje pismo, ampak šele ko bo uredniku dopuščal čas. Korespondence je mnogo, a časa malo. Toliko v pojasnilo, in prizadete prosimo, da to blagohotno vpoštevajo. Odgovore bodo prejeli vsi, ali točnost v vsakem slučaju je v tem oziru sedaj nemogoča.

VELIKO PLESNO VESELICO

priredi

Društvo "Slavija" št. 1, S. N. P. J.

v soboto dne 30. oktobra v dvorani S. N. P. J.,
2657 S. Lawndale Ave. in 27th St.

Vstopnina 50c za osebo.

Igra Koludrov orkester.

Uljudno vabimo rojake in rojakinje iz Chicaga in okolice, da nas posetijo v obilnem številu. Poleg plesa bodo še druge zanimive točke na programu. Za dobro in točno postrežbo za vse bo skrbel veselični odbor.—Torej na svidenje 30. okt. zvečer!

ODBOR.

Waukeganski klub za slovensko dramatiko.

Klub št. 45 v Waukeganu je eden izmed najaktivnejših klubov JSZ. na dramskem polju. Dosedaj ga je prekašal samo klub št. 1 v Chicagu. Na waukeganskem odru je bilo pod njegovo avspicijo uprizorjenih že lepo število iger.

Prihodnjo nedeljo uprizori "Anfiso", kot vidite iz tega oglasa.

Avtor te drame v štirih dejanjih je Leonid Andrejev. Njegova dela za oder so svetovno znana, in uprizarja se jih v vseh krajih sveta.

Igre le rekokedaj ponavljamo. To je, vsako uprizorimo navadno samo enkrat. Kdor zamudi prvo priliko, se mu druga le malokdaj ponudi.

Režija se trudi in naš igralski zbor ravno tako, da bo predstava čim popolnejša. Sodeluje z nami tudi s. John Olip, član dramskega odseka kluba št. 1.

Na občinstvo v Waukeganu-North Chicagu apeliramo, da pride v nedeljo popoldne na to predstavo v čimvečjem številu. Ako hočete, da naša dramatika boljša in boljša, da se bo lahko kosala z ono v večjih naselbinah, tedaj ji morete pripomoči s tem, da sodelujete s klubom št. 45 in da patronizirate njegove priredbe.

Predstava bo popoldne, zvečer pa plesna zabava.

Vabimo da pridejo v nedeljo 31. oktobra v naš krog naši prijatelji iz Chicaga, in iz wisconsinskih naselbin Milwaukee, Kenosha in Racine. Iz Chicaga vzemite Waukegan Shore line Limited na električni železnici North Shore, in izstopite na Deseti cesti v Waukeganu, od kjer je blok do Narodnega doma. Zveza je torej prvovrstna. Z wisconsinske strani se peljite z električno železnico do postaje Edison Court v Waukeganu, ali pa do North Chicago Junction, in od tam vzemite karo do 10th St.

Vstopnina na igro in veselico je 50c za osebo. Samo na veselico je vstopnina 25c.

Ako si želite nabaviti knjige socialne, povestne ali kake druge vsebine, jih naročite od Proletarca. Eventualni dobiček od prodaje knjig se porabi za pokrivanje stroškov pri listu.

Socialistični klub št. 45, J. S. Z. Waukegan, Ill.

uprizori

v nedeljo, 31. oktobra
ob 2. popoldne

v Slov. narodnem domu

igro

“ANFISA”

drama v štirih dejanjih.

Spisal LEONID ANDREJEV.

OSEBE V IGRI:

Fedor Ivanovič Kostomarov, odvetnik.....	Frank Brus	
Aleksandra Pavlovna, njegova žena.....	Ana Mahnich	
Anfisa, } sestri Aleksandre Pavlovne....	Mary Corser	
Ninica, }	Ivanka Kucler	
Pavel Pavlovič Anosov	stariši Aleksandre Pavlovne	
Aleksandra Pavlovna Anosova }		John Gantar
Babica		Rezi Skala
Ivan Petrovič Tatarinov }		Mary Grom
Andrej Ivanovič Rosental } odvetnika . .		Andrej Možek
Gimnazijalec Petja		Martin Judnič
Pomerancev, Petjev tovariš.		John Malovasič
Katja, služkinja pri Fedor Ivanoviču.....		Jacob Mesec
Aleksej, lakaj		Mary Hodnik
Advokat		Louis Kužnik
Gostje		Max Kastelic
		* * *

Režišer: FRANK BRUS

Po igri prosta zabava in ples v spodnjih prostorih SND.

Na plesni zabavi zvečer igra orkester.

Vstopnina za odrasle 50c.

Za otroke 15c.

Vstopnina zvečer za odrasle 25c.

Vstopnice kupljene za igro so veljavne tudi za na ples zvečer.

Socialistična lista v državi Ohio.

Sodrug, ki so že dolgo let v stranki in imajo bogate skušnje za seboj menijo, da ni nobena žalitev inteligence sodrugov in simpatičarjev, če se daje volicem navodila. Pravijo, da se je dogodilo že večkrat, da so ljudje volili napačni tiket zato ker niso bili preje informirani kak in kdo je na našem tiketu. Temu se hočemo izogniti v tej kampanji. Raditega objavljamo imena naših kandidatov in urade v katere kandidirajo. Naš tiket je — **SOCIALIST TICKET**, in ne **SOCIALIST LABOR TICKET**! Tiket v celoti je sledeči:

SOCIALIST TICKET.

For Governor Joseph W. Sharts
For Lieutenant-Governor Wm. L. Slusser
For Secretary of State Harry Schreiber

For Senator to the General Assembly. (Vote for not more than SIX).

Louis Katz, William Maline, Robert Wuffli

For Representative to the General Assembly. (Vote for not more than SIXTEEN).

I. Axelrod, Edward Horak, Joseph Jauch,
Theodore Johnson, Louis Kunz, Noah Mandelkorn, M. Weintraub, John G. Willert.

For Clerk of the Court of Common Pleas, Edna Hastings
For Sheriff Henry Kullman
For County Auditor M. Weinstein
For County Commissioner Joseph Martinek
For County Treasurer Sidney Yellen
For County Recorder Louis Arnoff
For Coroner William S. James.

Ti in nobeni drugi so naši kandidati. Če hočete voliti *straight ticket*, napravite križ v krožku pod plamenico — nad napisom: **SOCIALIST TICKET**. In potrebno ter v vašem interesu je, da glasujete za celotno socialistično listo.—*Sotrudnik*.

IZ CLEVELANDA.

Predpriprave za shode in splošno agitacijo v prid kandidatov socialistične stranke so v polnem teku. Člani kluba štev. 27 bodo raznašali letake in druge agitatorične spise; klub štev. 49 v Collinwoodu bo pa imel shod. Za govornika so si izbrali državnega tajnika socialistične stranke, Willerta. Nadejamo se, da bo nevelika Kunčičeva dvorana nabasano polna že pred 2:30, ko bo sodrug Willert nastopil s svojim govorom. Sodrug agitirajte kolikor mogoče, da pridejo vsi vaši prijatelji na ta shod, ki se bo vršil dva dni pred volitvami — 31. oktobra.

* * *

Tudi v klubu štev. 27 je vrvenje. Pevski zbor "Zarja" se pripravlja že dalj časa, da zopet nastopi s koncertom pred clevelandsko javnostjo, katera komaj pričakuje, da pride dan koncerta. Program bo večinoma nov. "Volgin brodar" bo skoroda najboljša točka na bogatem programu. Ker se bo koncert vršil popoldne, se bo porabil ves prosti čas večera za ples in splošno zabavo. Do koncerta manjka še dober teden, radi-

tega bi bilo odveč odlašati z opominom, da pazite na oglase in program, ki bodo priobčeni v kratkem. Komur je za lepo petje in domačo zabavo, naj pride na ta koncert, da si zopetno umiri živce in ublaži dušo.

* * *

Sedaj je med nami! ! Padel je z jasnega neba. Ni smo ga še pričakovali, a veseli smo ga vseeno. Ustavil se bo pri nas samo teden ali dva, zakaj delo s kalendarjem ga zahteva nazaj v Chicago. Če bo s. Anton Žagar v tem pičlem času vsaj sorazmerno toliko uspešen kot je bil v Pennsylvaniji in New Yorku, tedaj bo odhajal vesel od nas. Da bo — je gotova stvar. Izmed vseh agitatorjev za "Proletarca", dejal bi, da je ta najbolj agilen, in bržkone tudi uspešen. Silovita energija in navdušenje za pokret mu ne dasta miru; delati mora, zgleda kot napet vzmet, ki se odvíja s silovito močjo in postaja jači čimdalj se odmotava. Bilo uspešno tvoje požrtvovalno agitatorično delo!—*Sotrudnik*.

PRISRČNA HVALA

vsem sodrugom, prijateljem, znancem in sorodnikom za čestitke, darove in obiske ob najini 35-letnici.

JOŽE IN HELENA ZAVERTNIK,
Clarendon Hills, Ill.

FRANK GANTAR se priporoča rojakom pri nabavi drv, premoga, koksa in peska.
1201 Wadsworth Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

ANTON ZORNIK HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.
Peči in pralni stroji naša posebnost.
Tel. Irwin 2102—R 2.

Pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNIM JEDNOTAM.
Naročite si dnevnik
"PROSVETA".
List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.
Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 6 do 8 zvečer.

NAŠI ODRI.

"Kralj na Betajnovi"

na sheboyganskem odru.

Dramski odsek socijalističnega kluba št. 235 v Sheboyganu, Wis., priredi v nedeljo 14. nov. prvo dramsko predstavo v tej sezoni. Vprizorjena bo Cankarjeva tri-dejanska drama "Kralj na Betajnovi".

"Kralj na Betajnovi" je globoko zamišljeno in umetniško delo našega velikega pisatelja pokojnega Ivana Cankarja.

Drama se vrši jeseni v malem trgu Betajnovi. Glavna oseba v igri je Jožef Kantor, fabrikant—samozvani "kralj Betajnov". Kantor je okruten, maščevalen, brutalen do skrajnosti — zločinec, ki ubije človeka samo da zadosti svoji častihlepnosti in pohotnosti po bogastvu in moči . . .

Drugo, posebno dobro karaktizirana vloga v tej drami je župnik., Kantorjev prijatelj, ki ni samo pripravljen da pozabi na vsak Kantorjev greh, temveč iščuva sam Kantorja k neusmiljenosti — za-se pa se okoristi z okolščina-mi, namreč Kantor naj mu sezida nov farovž in seveda tudi hlev; povrhu se mu še posebno cedijo sline po tistih "soldih", ki jih je nabrala fara v 12. letih za farovž.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Glavna ovira in strah Kantorju in tudi župniku je študent Maks — sin Krneca, nekdanjega štacunarja in krčmarja, ki ga je Kantor spravil na "kant". Čeprav zaljubljen v Kantorjevo hčer, mu pove ob neki priliki naravnost v obraz, da je on Kantor, morivec očeta Kantorjeve 14letne sorodnice Nine, katero hočeta dogovorjeno z župnikom spraviti v kloster zato, da se Kantor enkrat znebi živega strahu na njegovi vesti in polasti njenega premoženja. Študent Maks naščuva proti mogočnemu Kantorju njegove delavce in kajžarje — in za plačilo pade zavrtno napaden pod Kantorjevo puško!

Tu smo navedli le prav mali izvleček iz tega Cankarjevega umetniškega dela. Kakor rečeno, drama "Kralj na Betajnovi" je obširna in zahteva od diletantov dosti truda. Igro bo izvajalo sledeče osobje:

Kantor, fabrikant	Fr. Sepich
Hana, njegova žena	C. Chuk
Francka, njuna hči	L. Milostnik
Pepček, dvanajstletni sin	Louis Spendal
Francelj, desetletni sin	Steph. Zorman
Nina, sorodnica Kantorja, 14 letna	Mary Praslandt
Krnc, nekaj štacunar in krčmar	Fr. Nagode
Maks, njegov sin	Tony Šimenc
Župnik	C. Chuk
Franc Bernot, posestnik, absol. tehnik	A. Debevc
Sodnik	J. Popovič
Adjunkt	J. Andrejevec
Lužarica, delavska žena	J. Spendal
Kantorjev oskrbnik	Leo Cigale
Sodnica	A. Zorman
Koprivc	A. Šircelj
Prvi kmet	Tony Simenc
Drugi kmet	Fr. Walte
Tretji kmet	Fr. Bizjak.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe.
največje na zapadni strani mesta

BANČNE URE

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Med dejanji in po igri bosta svirala na glasovir in violino 8-letni deček Stanko in njegova sestra 10-letna Anica družine sodruga in sodruginje Frank in Rozi Lončar. Da bosta presenetila s svojo spretnostjo navzoče občinstvo, to smo v naprej trdno uverjeni.

Pred začetkom predstava bo pojasnen občinstvu v glavnem obris drame, da bodo navzoči lažje sledili in razumeli prizore in dejanja na odru. Predstava se začne TOČNO OB POLOSMIH zvečer!! Predgovor k igri pred polosmo.

Drama "Kralj na Betajnovi" bo ena najlepših dramatičnih predstav, kar se jih je dosedaj vprizorilo v sheboyganski naselbini. Prijatelje dramatike in naše občinstvo sploh opozarjamo, naj nikdo ne zamudi te prilike.

Dramski odsek soc. kluba 235, J. S. Z.

ZABAVA DRUŠTVA "SLAVIJA" ŠT. 1, SNPJ.

CHICAGO, ILL. — V soboto 30. oktobra priredi društvo Slavija št. 1 SNPJ. domačo zabavo v dvorani SNPJ., na katero vabimo vse člane SNPJ. in istotako nečlane. Vstopnina je samo 50c.

Naša "Slavija", ki ima v največji slovenski podporni organizaciji št. 1, je pionirsko društvo na polju slovenskih naprednih podpornih organizacij. Bilo je prvo, ki je začelo agitirati za ustanovitev podporne organizacije katera ne bi bila pod kontrolo in vodstvom duhovnikov. Rezultat je današnja SNPJ.

"Slavija" spada v Izobraževalno akcijo JSZ. ves čas od kar se je slednja ustanovila. In četudi se na naših sejah mnogo kritičnega razpravlja, bomo na svo-

ji zabavi kritiziranje pozabili in se zabavali, in hočemo, da se vi zabavate z nami. — Ustanovni član Slavije.

GOTOVE STVARI SE SPREMINJAJO, DRUGE NE.



Moda se vedno spreminja. V Franciji so si l. 1798 ženske strigle lase in govorili so, da so dolgi lasje prešli iz mode za zmirom. Ali kite in dolgi kodri so prišli l. 1868 ponovno splošno v modo. Sedaj je bubi-frizura zopet popularna. Nova moda je navadno tista ki je bila nekoč že pozab-

ljena. Toda dobra zdravila se ne spreminjajo. Trinerjevo zdravilno grenko vino je popularno 37 let in tisti ki ga enkrat preiskusi, nikoli ne premišlja da bi ga premenil. Notranja čistoča pomeni popolno varnost pred neprebavo, slabim tekom, zaprtjem, glavobolom in slabim spancem. Trinerjevo grenko vino drži telo v dobrem stanju in v notranji čistoči. 1 steklenica \$1.25. Steklenice na poskušnjo pošljemo po prejemu 15c v ta namen. Imejte pri rokah tudi Triner's Cold Tablets, ki nudijo hitro odpomoč v slučaju prehladov (30c). Če vam vaš lekarnar ne more postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

POVSOD

LJUDJE ZBIRAJO DENAR

in naša banka ima med svojimi vlagatelji na tisoče ljudi ki so, ali kateri bodo vodilna sila v trgovini ali pa lastniki udobnih domov, zato ker hranijo.

Tudi vi lahko postanete eden od teh če boste uvaževali, da je ravno sedaj najbolj ugoden čas za vložitev vašega denarja pri nas. Vaša vloga je dobrodošla največji slovanski banki



KASPAR AMERICAN STATE BANK

IMOVINA
\$19,000,000.00

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠEGA DENARJA.